

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VOJENSKÉ INTERVENCE V AFGHÁNISTÁNU

Autor práce: Zdeněk Alexa

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Štěpán Kavan, Ph. D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Štěpánu Kavanovi, Ph. D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

ALEXA, Z. *Vojenské intervence v Afghánistánu : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2017. 56 s. Vedoucí bakalářské práce : Mgr. Štěpán Kavan, Ph.D.

Klíčová slova: Afghánistán, asymetrický konflikt, NATO, povstalec, protipovstalecký boj, Sovětský svaz, Spojené státy americké, Taliban.

Bakalářská práce řeší vojenské působení jednotek Sovětského svazu a následně států NATO v Afghánistánu. Cílem autora je analyzovat zájmy, které vedly mocnosti k rozhodnutí vést vojenské operace na území cizího státu. V úvahu jsou vzaty podstatné milníky, úspěchy a neúspěchy sovětských jednotek v 80. letech dvacátého století a jsou postaveny do kontrastu s působením jednotek NATO v Afghánistánu od roku 2001 do současnosti. Pozornost autor věnuje rozdílům ve vedení protipovstaleckého boje a jeho rozvoji do současné moderní podoby, která se může z některých úhlů pohledu zdát velmi svazující a omezující. Dále v práci není opomenuto ani působení České republiky a její armády ve snaze o utišení komplikované bezpečnostní situace v Afghánistánu.

Práce je rozdělena do tří základních částí. První charakterizuje základní pojmy a data, prostřední část staví na konkrétních rozborech jednotlivých vojenských intervencí. V závěrečné části se pak autor, na základě získaných informací a osobních zkušeností z působení v zahraničních operacích, snaží charakterizovat zásadní chyby a navrhnout řešení, která by předcházela opakování těchto chyb. Autor však považuje za nutné zdůraznit, že práce není naivním návodem, jak vyhrát válku, nýbrž snahou minimalizovat riziko ztrát ve vlastních řadách či v řadách civilního obyvatelstva.

ABSTRACT

ALEXA, Z. *Military Interventions in Afghanistan : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2017. 56 p. Supervisor : Mgr Štěpán Kavan, Ph.D.

Key words: Afghanistan, asymmetric conflict, NATO, insurgent, counterinsurgency, Soviet Union, United States of America, Taliban.

This bachelor thesis deals with military actions of the Soviet union and NATO members in the Islamic state of Afghanistan. The author's effort is to analyze concerns leading to decision to conduct military operations in foreign state. The author keeps in mind main milestones, successes and failures of soviets in 80's and tries to confront them with NATO actions in Afghanistan from 2001 to present day. The attention is paid to differences in the counterinsurgency tactics and its development up to the nowadays form, which may seem limiting from some points of view. The influence of the Czech republic and its army in effort to improve security in the area is also included in the thesis.

There are three main parts in the thesis. The first one describes basic concepts and data, second one is built up on specific analysis of each military intervention. In the last part the author highlights main mistakes and tries to use gained information to prevent repeating such mistakes. It is necessary to mention that this thesis is not a naive walkthrough to win a war. It is just effort to minimize own or civil losses.

OBSAH

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce	10
2 Základní společenské a historické údaje	12
2.1 Islám	12
2.2 Historie	12
2.2.1 Období první britsko afghánské války	13
2.2.2 Období druhé britsko afghánské války a vláda Abdurrahmána	13
2.2.3 Nástup Sovětského svazu a třetí britsko afghánská válka.....	13
2.2.4 Období druhé světové války a studené války.....	14
2.2.5 Vznik republiky.....	15
2.2.6 Boje o moc uvnitř LDSA	16
3 Sovětská intervence v Afghánistánu 1979 - 1989.....	18
3.1 Zahájení invaze a útok na prezidentský palác	19
3.1.1 Asymetrický konflikt	20
3.2 Nepřipravenost OKSVA.....	21
3.3 Rok 1979	22
3.4 Roky 1980 a 1981.....	23
3.4.1 Ahmad šáh Masúd.....	24
3.5 Roky 1982 - 1985	25
3.6 Roky 1986 - 1989	27
3.7 Doba po odchodu SSSR a vznik hnutí Taliban	29
3.8 Prostředky použité během intervence SSSR v Afghánistánu.....	31
3.8.1 lidské zdroje	31
3.8.2 Zbraně a bojová technika	32
3.9 Dílčí závěr	35
4 Intervence sil NATO v Afghánistánu 2001 - současnost.....	38
4.1 Operace Enduring freedom - Afghánistán.....	39

4.2	ISAF	40
4.3	Znovuzrození Talibanu.....	41
4.4	Resolute support	42
4.5	COIN	42
4.6	Česká účast v Afghánistánu	44
4.7	Prostředky použité během intervence NATO.....	45
4.7.1	Lidské zdroje.....	45
4.7.2	Zbraně a bojová technika	46
4.8	Dílčí závěr	47
5	Diskuze.....	49
	Závěr	52
	Seznam použitých zdrojů	54
	Seznam zkratek	56

Úvod

Když v říjnu 2001 Spojené státy americké zahájily vojenskou operaci v Afghánistánu, jako odvetu za to, že místní vládnoucí hnutí Taliban poskytuje podporu a úkryt strůjci útoku na Světové obchodní centrum Usámu bin Ládinovi, nebylo to zdaleka poprvé kdy se v této zemi bojovalo. Válka, která tehdy začala a v určité podobě trvá dodnes, byla jednou z mnoha, které ve své historii Afghánistán zažil. Když v roce 1979 do Afghánistánu vstoupila armáda Sovětského svazu, aby podpořila kolabující a rozpolcenou komunistickou stranu ve vedení země, mělo jít původně jen o časově omezenou pomoc, bez úmyslu přímo se účastnit bojových operací. Nakonec však byly sovětské jednotky vtaženy do bojů a na území Afghánistánu byly nuceny setrvat téměř deset let. Veliká ekonomická zátěž vojenského tažení, postupně se měnící politická situace v Sovětském svazu a třeba i jaderná havárie v Černobylu v roce 1986, jsou pak udávány jako jedny z aspektů, které mimo jiných v konečném důsledku přispěly k rozpadu Sovětského svazu.

Ani intervenci Spojených států amerických a jejich spojenců o dvě desetiletí později však nelze považovat za vítězné tažení. Po vcelku hladké a rychlé porážce vládnoucího hnutí Taliban v prosinci 2001 Spojené státy americké, které hrály vedoucí roli ve spojeneckém úsilí, obrátily většinu své pozornosti do jiné země, ve které vedly ozbrojený konflikt - do Iráku. Afghánskému tažení tak bylo během následujících let věnováno málo pozornosti, a tak Taliban, který v té době našel útočiště na kmenových územích sousedního Pákistánu, dostal příležitost znovu nabýt síly a vrátit se jako silný protivník. Počáteční optimismus obyvatel Afghánistánu se tak postupem času začal měnit ve zklamání. Místo proklamovaného zlepšení se bezpečnostní situace v zemi rok od roku zhoršovala a útoky proti spojeneckým silám a afghánským bezpečnostním sborům se začaly objevovat i v místech, která byla považována za zcela bezpečná i v době prvotní invaze vojsk NATO. Začalo být zřejmé, že nastolit mír a stabilní prostředí je mnohem složitější, než porážka režimu, změnu nepřineslo ani dopadení Usámy bin Ládina na území Pákistánu v roce 2011.

Nutno poznamenat, že to není jen Taliban, komu v Afghánistánu jednotky NATO čelí. Mezi jinými jsou to například teroristická síť Hakkání, HIG, nebo v posledních měsících i ojedinělé výpady Islámského státu.

Oblast asymetrických konfliktů je autorovi blízká z důvodu několikaleté praxe z působení u výsadkových jednotek Armády České republiky, se kterými byl mezi roky 2009 - 2011 třikrát nasazen v zahraniční operaci právě na území Afghánistánu.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Vzhledem k tomu, že přítomnost jednotek NATO a některých dalších spojenců v Afghánistánu stále trvá, jedná se o téma aktuální, často medializované především v zahraničních médiích. Avšak v posledních několika letech bývá toto téma často zastíněné jinými, jako jsou například problematika Islámského státu, či ozbrojené konflikty na Ukrajině nebo v Sýrii. Není se čemu divit, například druhá válka v Čečensku byla takto mediálně zastíněna právě válkou afghánskou, přesto, že oficiálně byla ukončena až v roce 2009.

Hlavním cílem bakalářské práce je charakteristika přístupu vojenských operací na území Afghánistánu sovětskými vojsky a silami NATO. Tyto vojenské intervence budou analyzovány a jejich jednotlivé části porovnávány. Cílem autora je nalézt a vyzdvihnout zlomové momenty, které v konečném důsledku znamenaly úspěch či neúspěch vojenských intervencí. Práce je teoretického charakteru, Cíle bude dosaženo studiem odborné literatury a praktických zkušeností autora.

Výstupem bakalářské práce má být návrh takových opatření, která by zmírnila ztráty na životech spojeneckých vojáků, ale především civilního obyvatelstva Afghánistánu, a tím by napomohla získat srdce a mysl obyčejných Afghánců a upevnit stabilitu v zemi.

Metodami použitými v bakalářské práci jsou analýza a komparace. Analýza jako metoda je v práci použita k rozboru vojenských intervencí na jednotlivé části, aby bylo možné identifikovat důležité aspekty, které měly podstatný vliv na úspěch těchto intervencí. Komparace, tedy srovnání, je v práci využita k vzájemnému porovnání připravenosti velmocí na podmínky Afghánistánu, vycvičenosti vojáků a vhodnosti použité bojové techniky. Srovnávána je i podpora nevojenského charakteru, jako například pomoc při budování infrastruktury a zvyšování gramotnosti Afghánského obyvatelstva.

Přesto že autor je vojákem armády, která je členem NATO a intervence v podání armády Sovětského svazu je většinou vnímána v historickém kontextu velmi negativně, snaží se autor o objektivní a věcný přístup.

Druhá kapitola nejprve podává základní společenské a historické informace o Afghánistánu. Ty pomáhají čtenáři udělat si obrázek o tom, co předcházelo intervencím SSSR a NATO a vlastně ukazují Afghánistán jako zemi, kde se vždy bojovalo.

Třetí a čtvrtá kapitola se konkrétně věnují jednotlivým etapám - sovětské intervenci a intervenci NATO, na ně navazuje kapitola pátá, která se věnuje české účasti v Afghánistánu.

V páté kapitole autor navrhuje opatření, která by mohla vést ke zmírnění dopadu vedení asymetrických konfliktů na civilní obyvatelstvo. Zároveň je zde bilancováno nad dosažením cílů práce.

2 Základní společenské a historické údaje

2.1 Islám

S drtivou převahou nejrozšířenějším náboženstvím praktikovaným v Afghánistánu je islám. Svatou knihou islámu je Korán. Nejednoznačnost Koránu dala některým skupinám příležitost vykládat si jej podle svého vnitřního přesvědčení. Jedni tak považují džihád jako boj za spravedlnost, jiní v něm vidí povinnost každého muslima vést ozbrojený boj proti všem odpadlíkům od víry.¹

Víra je v afghánské společnosti velmi silně zakořeněna a má podstatný vliv na každodenní život a myšlení lidí. Pro člověka bez vyznání je velmi obtížné pochopit význam, jaký muslimové své víře přikládají. Každý muslim se drží pěti základních pilířů islámu, jimiž jsou víra v jediného boha, pravidelné modlitby, půst v měsíci Ramadánu, placení náboženské daně a pout' do Mekky alespoň jednou v životě.²

Nepochopení základních pravidel islámu je jedním z důvodů, které v minulosti státům intervenujícím v Afghánistánu přinesl mnoho problémů. Drtivá většina Afghánců bere svou víru velice vážně a na její sebemenší znevažování jsou velmi citliví. Bohužel z pohledu některých, převážně amerických vojáků, nasazených v Afghánistánu, je tato válka vnímána spíše jako boj proti islámu, než proti terorismu, což pochopitelně není správný přístup.

2.2 Historie

Historie Afghánistánu je velmi dlouhá a složitá a zcela jistě by vydala na samostatnou práci. Význam historie země pro čtenáře tkví v tom, že popisuje události předcházející intervenci SSSR a ukazuje Afghánistán jako zemi, ve které se už v minulosti bojovalo a ve které žádný agresor neuspěl.

¹ LAWRENCE, B. *O Koránu*. Praha : Beta, 2007. s. 30. ISBN 978-80-7306-316-0.

² MAREK, J. *Afghánistán*. Praha : Libri, 2003. s. 93. ISBN 80-7277-128-0.

2.2.1 Období první britsko afghánské války

Afghánské území se po roce 1819 ocitlo v centru soupeření o vliv ve střední Asii mezi carským Ruskem a Velkou Británií. Kromě diplomatických vztahů s Brity udržoval kábulský emír Dóst Muhammad diplomatické vztahy i s Rusy, což Brity natolik popudilo, že se rozhodli podrobit si afghánské území vojenskou silou. Vysláním dvou expedičních oddílů do Afghánistánu tak v roce 1838 začala první britsko afghánská válka.³ Ta se však pro britské vojsko i přes počáteční úspěchy stala debaklem a Britové byli donuceni v roce 1842 zemi opustit.

2.2.2 Období druhé britsko afghánské války a vláda Abdurrahmána

Ve snaze připojit Afghánistán k Britské Indii vstoupily britské jednotky v listopadu 1878 do Afghánistánu podruhé.⁴ Brzy obsadili velkou část afghánského území. Nový afghánský vůdce Jakúb Chán byl 26. května 1879 nucen podepsat takzvanou Gandamackou smlouvu,⁵ ve které se vzdal práva na vlastní zahraniční politiku a uznal britský protektorát. Vnucení této smlouvy však vedlo k povstání afghánského obyvatelstva. Po porážce v bitvách u Majvandu,⁶ Kábulu a Kandaháru, byli Britové v roce 1880 donuceni zemi opět opustit. Částečnou útěchou pro ně bylo, že se jim podařilo na afghánský trůn dosadit emíra Abdurrahmána,⁷ který vedl politiku země v duchu Gandamacké smlouvy. Abdurrahmánova vláda se vyznačuje vytvářením Afghánistánu jako jednotného státu s politickou strukturou a daňovým systémem, stále však pod britským vlivem. Během této doby byly vytýčeny hranice země, včetně tolik diskutované a Paštuny dodnes nenáviděné Durandovy linie,⁸ tvořící hranici mezi Afghánistánem a Britskou Indií, jejíž západní území se po rozdělení v roce 1947 stalo novým státem - Pákistánem.

2.2.3 Nástup Sovětského svazu a třetí britsko afghánská válka

V roce 1917, po vítězství říjnové revoluce v Rusku nabídla nová sovětská vláda Afghánistánů vzájemnou spolupráci. V únoru 1919 převzal moc v zemi levicově

³ MAREK, J. *Afghánistán*. Praha : Libri, 2003. s. 26. ISBN 80-7277-128-0.

⁴ VOGELŠANG, W. *Dějiny Afghánistánu*. Praha : Grada, 2010. s. 255. ISBN 978-80-247-3077-6.

⁵ VOGELŠANG, W. *Dějiny Afghánistánu*. Praha : Grada, 2010. s. 255. ISBN 978-80-247-3077-6.

⁶ MAREK, J. *Afghánistán*. Praha : Libri, 2003. s. 30. ISBN 80-7277-128-0.

⁷ VOGELŠANG, W. *Dějiny Afghánistánu*. Praha : Grada, 2010. s. 256. ISBN 978-80-247-3077-6.

⁸ MAREK, J. *Afghánistán*. Praha : Libri, 2003. s. 32. ISBN 80-7277-128-0.

orientovaný emír Amanulláh a ihned prohlásil Afghánistán nezávislým státem. Zároveň vyhlásil Velké Británii džihád. Sovětský svaz byl první, kdo afghánskou nezávislost uznal a mezi oběma zeměmi byly, k nelibosti Britů, navázány diplomatické styky.⁹ Reakcí Velké Británie bylo neuznání nezávislosti a okamžité zahájení vojenských operací na území Afghánistánu. Válka však trvala jen krátce. Britové spíše potřebovali řešit své problémy v Indii, kde hrozilo masivní povstání, a tak i přes svou značnou vojenskou převahu navrhli příměří a mírové řešení problému. 8. srpna 1919, podepsáním mírové smlouvy v Rávalpindí,¹⁰ uznala Velká Británie nezávislost Afghánistánu.

Vzájemné vztahy mezi Afghánistánem a Sovětským svazem se nadále prohlubovaly. Amanulláh se zasadil o schválení první ústavy, která ustanovila Afghánistán konstituční monarchií. Ve snaze vyvést zemi z ekonomické zaostalosti byly započaty rozsáhlé reformy. Ty však byly pro stát příliš ukvapené a radikální. Snižovaly nejen vliv islámských duchovních a kmenových vůdců, ale postavení islámu samotného v každodenním životě.¹¹ Není proto divu, že reformy byly odmítány jak různými mocenskými skupinami, tak i obyčejnými Afghánci. Následkem bylo vypuknutí protivládních povstání, Amanulláh byl prohlášen za odpadlíka od víry a počátkem roku 1929 uprchl do zahraničí.

2.2.4 Období druhé světové války a studené války

Po krátké a rovněž neoblíbené vládě vzbouřenců, byl koncem téhož roku Velkou džirgou (zasedání kmenových vůdců, obdoba parlamentu) zvolen šáhem - králem Afghánistánu generál Nádír chán, hrdina třetí britsko afghánské války. Ten postupoval v reformování země podstatně citlivěji a především neomezoval vliv v Afghánistánu tradičně velmi silného duchovenstva a kmenových vůdců. Přesto však se našly skupiny, které odmítaly jeho vládu a Nádír byl koncem roku 1933 zavražděn.¹² Na jeho místo nastoupil jeho mladý syn Záhír šáh. Vláda krále Záhira se vyznačovala postupným zlepšováním ekonomické situace Afghánistánu. Díky pomoci Sovětského svazu se rozvíjel průmysl a byly navazovány diplomatické styky s mnoha státy, mezi nimi byly

⁹ MAREK, J. *Afghánistán*. Praha : Libri, 2003. s. 36. ISBN 80-7277-128-0.

¹⁰ MAREK, J. *Afghánistán*. Praha : Libri, 2003. s. 37. ISBN 80-7277-128-0.

¹¹ MAREK, J. *Afghánistán*. Praha : Libri, 2003. s. 39. ISBN 80-7277-128-0.

¹² VOGELSANG, W. *Dějiny Afghánistánu*. Praha : Grada, 2010. s. 281. ISBN 978-80-247-3077-6.

například tehdejší Československo, nebo Spojené státy Americké.¹³ Do slibně se rozvíjející situace země však podstatným způsobem zasáhla druhá světová válka. Došlo k zastavení ekonomického růstu, zvyšovaly se ceny zboží, snižoval se vývoz a do toho všeho ještě v letech 1944 a 1945 postihla zemi velká sucha, což mělo za následek značnou neúrodu. Afghánistán mohl sice těžit ze snahy nacistického Německa, které jej chtělo využít jako východiště k útoku na Sovětský svaz, avšak afghánská vláda přísně zastávala politiku neutrality, dokonce ze země vykázala všechny osoby s německým nebo italským občanstvím, s výjimkou diplomatických osob.¹⁴

Vlivem škod, které Afghánistánu způsobila druhá světová válka, opět rostla nespokojenost s centrální vládou a docházelo k občanským bouřím. Ve snaze zmírnit ekonomický propad uzavřela afghánská vláda dohodu o ekonomické pomoci se Spojenými státy. Ty Afghánistánu nabídly i členství ve vojenském uskupení protikomunistického zaměření, avšak tradičně neutrální Afghánistán účast v této skupině odmítl. Naproti tomu Pákistán, nový stát sousedící s Afghánistánem se k tomuto vojenskému paktu, později přejmenovanému na CENTO,¹⁵ připojil. Spolu s ním tak učinily i Írán, Irák a Turecko. Ekonomická pomoc Spojených států se tak soustředila především do Pákistánu a pro Afghánistán byla značně omezena. Afghánské vládě tak nezbylo, než požádat o pomoc Sovětský svaz.¹⁶ Do země začala proudit sovětská pomoc, po vzoru severního souseda byly zavedeny pětileté plány a v roce 1965 byla v Afghánistánu založena Lidově demokratická strana Afghánistánu - LDSA. Ta se však už po necelých dvou letech pro vnitřní neshody rozštěpila na dvě znesvářené frakce. Umírněná skupina Parčam si uvědomovala, že na výrazné změny není Afghánistán připraven a socialismu chtěla dosáhnout postupně, nenásilným způsobem. Naproti tomu frakce Chalk byla velmi radikální, jejím cílem byla okamžitá revoluce a nastolení komunistické vlády.¹⁷

2.2.5 Vznik republiky

Nespokojenost Afghánců s monarchií se král pokusil zvrátit změnami ve vládě a zavedením nové ústavy, avšak bez větších úspěchů. Králův bratranec a bývalý premiér

¹³ MAREK, J. *Afghánistán*. Praha : Libri, 2003. s. 44. ISBN 80-7277-128-0.

¹⁴ MAREK, J. *Afghánistán*. Praha : Libri, 2003. s. 44. ISBN 80-7277-128-0.

¹⁵ VOGELSANG, W. *Dějiny Afghánistánu*. Praha : Grada, 2010. s. 285. ISBN 978-80-247-3077-6.

¹⁶ VOGELSANG, W. *Dějiny Afghánistánu*. Praha : Grada, 2010. s. 285. ISBN 978-80-247-3077-6.

¹⁷ NOVÁK, M. *Děhád proti Kremlu : sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha : Epocha, 2008. s. 29. ISBN 978-80-87027-63-9.

Muhammad Daúd přesvědčil část armády a v roce 1973 zosnoval puč, jehož následkem bylo svržení krále Záhira, který právě pobýval mimo zemi. Afghánistán byl prohlášen republikou a v jeho čele stanul právě Daúd. Během vlády prezidenta Daúda bylo nadále využíváno pomoci Sovětského svazu, ale docházelo i k obnovování styků se západními zeměmi. Opět byla zavedena nová ústava, která však omezovala parlament a většinu moci přisuzovala prezidentovi. V zemi tak byla prakticky nastolena diktatura. Byli pronásledováni členové opozice, mezi nimiž byli i členové LDSA a k Daúdovi dříve loajální členové armády, kteří mu pomáhali uskutečnit převrat.

V roce 1977 došlo ke smíření a sjednocení obou frakcí LDSA, údajně na naléhání sovětské tajné služby KGB.¹⁸ S pomocí komunisticky orientovaných členů afghánské armády provedla strana ozbrojený převrat. Prezident byl zabit a LDSA převzala moc v Afghánistánu. Toto povstání bylo označováno jako Dubnová revoluce.¹⁹

2.2.6 Boje o moc uvnitř LDSA

Afghánistán byl přejmenován na Afghánskou demokratickou republiku a v jejím prezidentem a zároveň premiérem byl jmenován jeden ze zakládajících členů LDSA Núr Muhammad Tarakí. Jeho náměstky se stali Babrak Karmal a Hafizulláh Amín. Nová vláda oficiálně podporovala islám, avšak ihned po převzetí moci začala vydávat výnosy, které s islámu a jeho tradicím spíše odporovaly.²⁰ A tak i LDSA začala postupně ztrácet podporu. Navíc, jak se ukázalo, k úplnému usmíření rozdílně smýšlejících frakcí nikdy nedošlo, naopak se spory začaly stupňovat a uvnitř strany se rozpoutaly boje o moc. Babrak Karmal byl z vlády odstraněn tím, že byl ustanoven velvyslancem v Československu.²¹ Následně Amín nejprve nahradil Tarakího na postu premiéra, aby jej poté nechal zavraždit a mohl se stát prezidentem. Ještě předtím, v roce 1978, při své návštěvě v kremle podepsal Tarakí s Brežněvem smlouvu o vzájemné spolupráci, ve které byl zakotven i článek o možnosti vojenského zásahu.²² Lze se tak domnívat, že sovětské vládní špičky intervenci už nějakou dobu plánovaly.

Prosazování komunistické, bezbožné ideologie v Afghánistánu, kde je tradičně velmi silná islámská víra, se zákonitě muselo potýkat s odporem ze strany muslimských

¹⁸ NOVÁK, M. *Džihád proti Kremlu : sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha : Epoque, 2008. s. 31. ISBN 978-80-87027-63-9.

¹⁹ MAREK, J. *Afghánistán*. Praha : Libri, 2003. s. 54. ISBN 80-7277-128-0.

²⁰ VOGELSANG, W. *Dějiny Afghánistánu*. Praha : Grada, 2010. s. 296. ISBN 978-80-247-3077-6.

²¹ VOGELSANG, W. *Dějiny Afghánistánu*. Praha : Grada, 2010. s. 297. ISBN 978-80-247-3077-6.

²² MAREK, J. *Afghánistán*. Praha : Libri, 2003. s. 58. ISBN 80-7277-128-0.

duchovních. A způsob, jakým tuto ideologii zaváděl prezident Amín, vedl jen k formování silné opozice a ozbrojeným občanským nepokojům, či dokonce teroristickým činům. Do Afghánistánu se z okolních muslimských zemí stahovali mudžáhidové, aby pomohli bojovat za víru proti režimu. Amín navíc, ač oddaný komunista, byl v zahraniční politice méně radikální než Tarakí a nezříkal se možnosti diplomatických styků se západem, potažmo s USA. Sověti, kteří navíc už dlouho Amína podezřívali, že se během svých studií v New Yorku stal agentem CIA,²³ se rozhodli konat. 27. prosince 1979 členové afghánské opozice, s pomocí sovětských speciálních jednotek Amína zavraždili. Na jeho místo byl Sověty dosazen Babrak Karmal, který obratem požádal Sovětský svaz o ozbrojenou intervenci.²⁴

²³ NOVÁK, M. *Děhád proti Kremlu : sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha : Epoque, 2008. s. 52. ISBN 978-80-87027-63-9.

²⁴ NOVÁK, M. *Děhád proti Kremlu : sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha : Epoque, 2008. s. 64. ISBN 978-80-87027-63-9.

3 Sovětská intervence v Afghánistánu 1979 - 1989

Vpád sovětské armády do Afghánistánu nebyl zbrklým rozhodnutím. Šlo o vojenskou akci, která byla během afghánské vládní krize plánována pro případ, že by se afghánským vládním silám nepodařilo situaci v zemi dostat pod kontrolu. Navíc, obsadit Afghánistán vojensky a ještě více tak posílit svůj vliv v oblasti, bylo dlouhodobou touhou nejvyšších sovětských státních představitelů a teď se k tomu naskytla dokonalá záminka. Jako další záminka mohly posloužit časté útoky na sovětské vojenské i civilní poradce, kterých v Afghánistánu od dob sbližování SSSR a DRA působily stovky. Tito poradci představovali pro protivládní skupiny největší zlo - byli nevěřící a pomáhali v čele státu ustanovit politický směr, který byl neslučitelný s myšlenkami islámu. Proto byli systematicky unášeni a vražděni, mnohdy zvláště krutým způsobem. Je znám případ kdy rozzuřený dav Afghánců vtrhl v provincii Herát do ubytovacího zařízení, kde byli ubytováni sovětské poradci se svými rodinami. Někteří byli zaživa staženi z kůže, jiní byli napíchnuti na řeznické háky a vystaveni ve městě jako trofeje.²⁵ Stejný osud však čekal i samotné Afghánce, kteří se nějakým způsobem angažovali v komunistickém vedení země. Centrální komunistická vláda nejen že nedokázala upevňovat svou moc, naopak, situace v zemi začínala být čím dál více mimo její kontrolu. Nadále vznikaly povstalecké oddíly, které prováděly teroristické útoky namířené proti oficiálním představitelům afghánské vlády. Navíc na stranu povstalců se často přidávali i vládní vojáci, kteří dezertovali i se zbraněmi. V některých případech se stávalo, že poslušnost státní moci vypověděly celé vojenské posádky vybavené zbraněmi a bojovou technikou. Tato povstání byla potlačována pomocí rozsáhlých vojenských akcí, zahrnujících i letecké bombardování a mnohdy za cenu velkých ztrát i na životech civilistů. Vládní špičky v Kábulu si začaly uvědomovat, že ztrácí pozice. Tarakí, ještě když byl u moci, údajně žádal Kreml o vyslání sovětských jednotek skládajících se z vojáků středoasijských svazových republik, které chtěl převléci do afghánských uniforem a využít je k potlačení odporu.²⁶ Této žádosti ještě nebylo vyhověno, SSSR jen zvýšil dodávky zbraní a bojové techniky do Afghánistánu. Avšak situace se nadále zhoršovala a sovětské představitelé se čím dál konkrétněji museli začít zabývat možností vojenského zásahu. V první polovině roku 1979 vyslala sovětská

²⁵ NOVÁK, M. *Děihád proti Kremlu : sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha : Epoque, 2008. s. 46. ISBN 978-80-87027-63-9.

²⁶ NOVÁK, M. *Děihád proti Kremlu : sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha : Epoque, 2008. s. 46. ISBN 978-80-87027-63-9.

armáda do Afghánistánu dva pozorovatele, aby posoudili situaci v zemi a vhodnost intervence. Shodou okolností oba tito vojáci měli osobní zkušenosti s invazí sovětských vojsk do Československa v roce 1968, jedním z nich byl generál Pavlovskij, který celé invazi velel.²⁷ K otázce invaze do Afghánistánu se oba pozorovatelé stavěli zdrženlivě. Avšak hlavní slovo měli jiní. Silové řešení prosazovali tehdejší ředitel KGB Jurij Andropov, hlavní ideolog komunistické strany SSSR Michail Suslov, či ministr zahraničí Andrej Gromyko. Intervenci obhajovali jako důležitou pro zachování prestiže SSSR ve světě, navíc se obávali, že v případě pádu komunistické vlády v Afghánistánu by povstalci začali rozvracet i ostatní muslimské svazové republiky sousedící s Afghánistánem. Asi jediným mužem, který k vojenské přítomnosti v Afghánistánu otevřeně zastával odmítavé stanovisko byl premiér Alexej Kosygin. Jinak ve vedení Sovětského svazu nebyl pravděpodobně nikdo, kdo by se otevřeně a zásadně postavil proti. Dá se ale předpokládat, že tak nebylo učiněno hlavně ze strachu, jelikož nejvyšší představitel SSSR, Leonid Brežněv, byl znám svým negativním postojem ke každému, kdo projevoval protichůdné názory. Konečné rozhodnutí padlo na schůzi politbyra v Kremlu 12. prosince 1979, kde vzhledem k jednotnému názoru údajně Brežněv nedal ani hlasovat.²⁸ Invazi měla provést 40. armáda, která byla po dobu působení v Afghánistánu označována jako OKSVA - Omezený kontingent sovětských vojsk v Afghánistánu. Do velení OKSVA byl dosazen maršál Sergej Sokolov. Proběhla mobilizace zhruba padesáti tisíc branců z oblastí sousedících s Afghánistánem, záměrem sovětských velitelů bylo v první etapě nasadit hlavně příslušníky etnik žijících na území obou států.

3.1 Zahájení invaze a útok na prezidentský palác

25. prosince 1979 překročily čtyři motostřelecké divize ze stavu 40. armády severní hranici Afghánistánu. Již den předtím se 103. výsadková divize letecky přesunula na největší afghánská letiště - Kábul, Bagrám a Kandahár. V Kábulu už tou dobou působily sovětské speciální jednotky, které ve spolupráci s jednotkami KGB zaútočily večer 27. prosince na palác Tadžbek, obývaný prezidentem Amínem. I přes silný odpor prezidentovy ochranky byl palác dobyt a sám Amín a jeho blízcí spolupracovníci byli zabiti. Z Moskvy byl na jeho místo ihned povolán někdejší

²⁷ ŠIŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 14. ISBN 978-80-87567-72-2.

²⁸ FEIFER, G. *The Great Gamble : The Soviet War in Afghanistan*. New York : HarperCollins Publishers Inc., 2010. s. 10. ISBN 978-0-06-114319-9.

velvyslanec v Československu, Babrak Karmal, který oficiálně požádal sovětský svaz o vojenskou přítomnost v Afghánistánu.

Původně měla být role sovětských vojsk v Afghánistánu jen podpůrná. Sovětští vůdci předpokládali, že přítomnost jejich armády v zemi bude na povstalecké skupiny působit především odstrašujícím dojmem. Úkolem sovětských jednotek bylo obsadit a chránit strategická místa v zemi, důležité dopravní tepny, hospodářské objekty a letiště.²⁹ Dalším z jejich úkolů byla ochrana logistických konvojů. Hlavní bojové operace proti povstalcům tak měly být úkolem především pro vládní afghánskou armádu. Avšak v té byly již delší dobu prováděny politické čistky a mnoho schopných vojáků na všech funkcích bylo donuceno z armády odejít. V těchto čistkách pokračoval i Karmal a tak docházelo k postupnému rozkladu armády. Někteří vojáci navíc s povstalcí sympatizovali, často i dezertovali a přidávali se ke druhé straně. Tím pádem byly, proti své vůli, do bojů často vtahovány i sovětské jednotky. Původní sovětské představy o krátké vojenské pomoci Afghánistánu se tak začaly rozplývat. Tak začaly být jednotky OKSVA nasazovány do bojových operací, nejprve jen v omezené míře ve spolupráci s afghánskou armádou. Jejich hlavní činností bylo vyhledávat a ničit karavany, které z Íránu a Pákistánu do země dopravovaly zbraně a munici pro povstalce. Spolehlivost afghánských jednotek byla na velmi špatné úrovni, často utíkali z bojů, nebo se do nich vůbec nezapojovaly. Břímě bojových operací tak v čím dál větší míře zůstávalo na samotných sovětech. Dalo by se říci, že tak silná armáda bude mít výrazně navrch, počtem vojáků a moderní bojové techniky Sověti povstalce jasně převyšovali. V nesymetrickém válečném konfliktu však platí jiná pravidla a na ty OKSVA nebyl dostatečně připraven.

3.1.1 Asymetrický konflikt

Asymetrickým konfliktem chápeme válečný konflikt v němž síla jednotlivých stran je výrazně odlišná. Velmi výstižná definice asymetrické války je ta, kterou interpretovali profesori Steven Metz a Douglas Johnson z U. S. Army War College takto:

"In the realm of military affairs and national security, asymmetry is acting, organizing, and thinking differently than opponents in order to maximize one's own

²⁹ ŠIŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 23. ISBN 978-80-87567-72-2.

advantages, exploit an opponent's weaknesses, attain the initiative, or gain greater freedom of action."³⁰

Tedy v oblasti vojenských záležitostí a národní bezpečnosti je asymetrie dána odlišným jednáním, organizováním a myšlením než jaké má protivník, za účelem maximalizovat vlastní výhody, využívat slabin protivníka a dosáhnout tak výhody nebo větší volnosti v konání.

Asymetrickým konfliktem je tedy drtivá většina, ne-li všechny současné ozbrojené konflikty ve světě. Typickými příklady asymetrických konfliktů jsou Čečensko, Irák, nebo právě Afghánistán.

3.2 Nepřipravenost OKSVA

I když sovětské jednotky celkem rychle obsadily strategická místa Afghánistánu, brzy se začalo ukazovat jak naivně uvažovaly sovětské špičky při plánování intervence. Vzhledem k předpokladu drtivé vojenské převahy totiž vedle pravidelných vojenských jednotek a speciálních sil byly nasazeni záložníci. Tito podle některých zdrojů³¹ tvořili na počátku invaze až polovinu celého kontingentu. Byli nedostatečně vybaveni, neměli základní vojenské návyky a jejich fyzická připravenost byla na velmi nízké úrovni. Nedostatky se ale projevíly i u pravidelné armády. V době studené války se mocnosti připravovaly především na rozsáhlý doktrinní konflikt vysoké intenzity a podle toho byli sovětsí vojáci vycvičeni. Afghánský konflikt se ale ukázal specifický především pro hornaté prostředí ve kterém se odehrával a nemožnosti okamžitého rozlišení protivníka od civilní osoby. A na to, jak se ukázalo, nebyli Sověti dostatečně připraveni. Výcvikem na vedení bojových operací v afghánském prostředí se tak paradoxně stávalo mnohdy až samotné ostré nasazení v prostoru bojů. To pochopitelně zpočátku invaze mělo za následek spoustu zbytečných incidentů pramenících z neznalosti prostředí. Odpovídající výcvik pro podmínky Afghánistánu byl prováděn až od roku 1983, kdy vojáci před samotným nasazením procházeli až půlročním kurzem v horských oblastech při jižní hranici SSSR.³² Za světlou výjimku lze možná považovat výsadkové jednotky, které vynikaly dobrou mobilitou a vynikající fyzickou připraveností svých vojáků.

³⁰ METZ, S., JOHNSON II, D. V. *Asymmetry and U.S. Military Strategy: Definition, Background and Strategic Concepts*. Carlisle : U.S. Army War College, 2001. s. 5. ISBN 1-58487-041-9.

³¹ ŠIŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 23. ISBN 978-80-87567-72-2.

³² ŠIŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 32. ISBN 978-80-87567-72-2.

Nicméně v ještě horší kondici bylo afghánské vládní vojsko. Jeho velikou devizou byla sice byla znalost prostředí a místních poměrů, avšak kvůli výše zmíněným politickým čistkám v armádě či různým kmenovým vazbám byla afghánská armáda jen velkou skupinou špatně organizovaných, vystrašených ozbrojenců, pro které vlastní a kmenové zájmy stály vždy výše, než zájmy veřejné. Dezerce a přechod na stranu povstalců byly na denním pořádku, jelikož protistátní skupiny, často podporované ze zahraničí, jednoduše dokázaly nabídnout více než stát, a přitom zachovat principy islámu tak, jak na ně Afghánci byli zvyklí. I ve státních ozbrojených složkách se však našly výjimky, jednou z nich byla afghánská tajná policie KHAD, která si loajalitu svých členů zajišťovala především nadprůměrným finančním ohodnocením.³³ Tato složka proslula svými metodami vedení vyšetřování a výslechů, které byly velmi surové. Při trhání nehtů, zubů, mučení elektrickým proudem, nebo jiných drastických metodách, se mnohdy k činům přiznávali i nevinní. KHAD se snažila potlačit veškerý možný odpor obyvatelstva už v jeho počátku, stačilo sebemenší, byť nepodložené podezření z protistátní činnosti, aby byl člověk předveden k výslechu, na jehož konci mnohdy našel smrt.

3.3 Rok 1979

Rok 1979 byl především rokem rozhodnutí o provedení invaze a o jejím plánování. Hlavní dění se tak odehrávalo v politických kruzích. Zásadní změny se odehrávaly ve vedení Afghánistánu v září 1979, kdy krátce po návratu z politické návštěvy v Moskvě byl na příkaz Amína zabit prezident Tarakí, který byl velkým oblíbencem sovětského vůdce Leonida Iljiče Brežněva. Sám Amín se ujal vedení země, ale ze strany SSSR nebyl přijat s nadšením, navíc byl podezírán ze spolupráce s americkou CIA.³⁴ Situace v Afghánistánu začala Sovětům přerůstat přes hlavu a Brežněv se rozhodl konat. Finální rozhodnutí o pro Invazi sovětských jednotek do Afghánistánu padlo na schůzi nejužšího vedení SSSR - politbyra 12. prosince 1979.³⁵ 27. prosince 1979, během operace IIIТорМ-333³⁶ (Štorm-333), byl sovětskými zvláštními jednotkami zabit prezident Amín ve svém paláci. V čele Afghánistánu tak

³³ NOVÁK, M. *Džihád proti Kremlu : sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha : Epoque, 2008. s. 96. ISBN 978-80-87027-63-9.

³⁴ FEIFER, G. *The Great Gamble : The Soviet War in Afghanistan*. New York : HarperCollins Publishers Inc., 2010. s. 13. ISBN 978-0-06-114319-9.

³⁵ FEIFER, G. *The Great Gamble : The Soviet War in Afghanistan*. New York : HarperCollins Publishers Inc., 2010. s. 10. ISBN 978-0-06-114319-9.

³⁶ FEIFER, G. *The Great Gamble : The Soviet War in Afghanistan*. New York : HarperCollins Publishers Inc., 2010. s. 60. ISBN 978-0-06-114319-9.

strávil pouhých 79 dní.³⁷ Na jeho pozici byl ihned dosazen Babrak Karmal, který oficiálně požádal SSSR o vojenskou pomoc, čímž zlegitimizoval a zlegalizoval vpád Rudé armády do Afghánistánu. Ta rychle obsadila největší města, letiště a další strategicky důležitá místa Afghánistánu a byla připravena poskytovat potřebnou podporu afghánské armádě při zpětném získávání autority v zemi. Přesto, že samotná invaze začala až koncem prosince 1979, do konce roku ztratili Sověti podle dostupných zdrojů 86 vojáků.³⁸

3.4 Roky 1980 a 1981

Hned zpočátku roku 40. armáda obsadila klíčové pozice většiny provincií. Ve snaze zabránit vyzbrojování povstalců byl obsazen Kunarský průsmyk, kterým se ze sousedního Pákistánu do Afghánistánu pašovaly zbraně. Ty však proudily do země i mnoha dalšími horskými stezkami a tak byly sovětské výsadekové a průzkumné jednotky vysílány k průzkumným úkolům, jejichž účelem bylo tyto zásobovací trasy odhalit. Ač se jednalo o průzkumné úkoly, nezhřídka se při nich sovětsí vojáci dostali do bojového kontaktu s mudžahedíny, pro které se mezi Sověty vžilo pojmenování dušmani.

Afghánská armáda nebyla schopna dlouhodobě nést vůdčí úlohu v bojích s povstalcí a tak od poloviny roku 1980 byly jednotky OKSVA už plně vtaženy do válečné vřavy. Po celém území Afghánistánu byly prováděny rozsáhlé operace proti mudžahedínům, při nichž Sověti bez zábran srovnávaly se zemí rovnou celé vesnice, a to jen na základě podezření, že se povstalci v těchto vesnicích zdržují, nebo je jim zde poskytována nějaká forma podpory.

V provincii Pandšír proběhla první a druhá pandšírská ofenzíva, které však sovětským jednotkám přinesly značné ztráty a nevedly k výrazným úspěchům. Tyto ofenzívy byly zahajovány mohutnou dělostřeleckou palbou a leteckým bombardováním, ale při vstupu pozemních jednotek do údolí se tyto nadále setkávaly s těžkým odporem mudžahedínů. A i když OKSVA obsadil díky své vojenské přesile celé údolí, nedisponoval takovým počtem vojáků, aby zde mohli permanentně působit. Sověti tak vždy po obsazení prostoru předali působnost v něm afghánským jednotkám, které

³⁷ NOVÁK, M. *Džihád proti Kremlu : sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha : Epoque, 2008. s. 63. ISBN 978-80-87027-63-9.

³⁸ ŠIŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 25. ISBN 978-80-87567-72-2.

nebyly schopné údolí udržet, a tak vždy po několika dnech nad ním získali kontrolu opět povstalci.

3.4.1 Ahmad šáh Masúd

Nedobytnost Pandšírského údolí má jeden hlavní důvod. Tím je jedna z největších osobností celého afghánského konfliktu - Ahmad šáh Masúd, zvaný Lev z Pandšíru.³⁹ Byl vynikajícím taktikem a dokázal sjednotit obyvatele Pandšírského údolí v boji proti sovětským vojskům. Celý, asi 200 kilometrů dlouhý průsmyk, rozdělil na několik menších sektorů, za které byli odpovědni velitelé nižších stupňů. Ze svých stoupců, kterých už zpočátku invaze bylo více než 2000, vytvořil dva typy jednotek, jeden byl určen k obraně údolí a druhý k útokům na sovětská a vládní vojska. Masúd celkem se svými bojovníky odrazil devět pandšírských ofenzív. Pro Sověty byl natolik silným protivníkem, že s ním byli ochotni jednat a v roce 1983 s ním nakrátko uzavřeli příměří.⁴⁰ Po odchodu Sovětů byl Masúd ministrem obrany, později byl jedním z nejvyšších velitelů v alianci proti Tálibánu. 9. září 2001 podlehl Masúd zraněním, která utrpěl během atentátu dvou sebevražedných útočníků, které podle dostupných zdrojů vyslala teroristická organizace Al-Káida.⁴¹

Do konce roku 1981 proběhly další dvě pandšírské ofenzívy, ale bez větších úspěchů. Úsilí OKSVA se nesoustředilo pouze na Pandšírské údolí a v jiných částech země dosahovala Rudá armáda pro svou vojenskou převahu i značných úspěchů. Boje probíhaly prakticky na celém území Afghánistánu se dvěma hlavními cíly - eliminovat povstalecké skupiny jejich přímou likvidací a přerušit dopravní trasy, po kterých se do Afghánistánu pašovaly zbraně. K velkým ztrátám nadále docházelo na straně Sovětů, povstalců, ale i na straně civilního obyvatelstva. Rozsáhlé operace OKSVA v příhraničních oblastech měly za následek velký odliv afghánského obyvatelstva do sousedních zemí. Ztráty sovětských vojáků jsou udávány 1484 v roce 1980 a 1188 v roce 1981.⁴²

³⁹ ŠIŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 148. ISBN 978-80-87567-72-2.

⁴⁰ NOVÁK, M. *Džihád proti Kremlu : sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha : Epocha, 2008. s. 107. ISBN 978-80-87027-63-9.

⁴¹ ŠIŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 148. ISBN 978-80-87567-72-2.

⁴² ŠIŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 25 a 143. ISBN 978-80-87567-72-2.

3.5 Roky 1982 - 1985

V roce 1982 nadále probíhaly boje po celém území Afghánistánu. Povstalci si čím dál více uvědomovali, že boj proti sovětské přesile nejsou schopni vést úspěšně v otevřeném terénu a tak se soustředily na provádění léček a na vojenské konvoje v úzkých horských soutěskách a náhlých přepadů sovětských vojenských stanovišť. Sovětské jednotky na počátku roku provedly několik úspěšných operací zaměřených proti povstalcům, především v provincii Parwan a Wardak. Nadále se jim však nedařilo úplně zastavit zásobování povstalců zbraněmi z Pákistánu. Sovětské velení začalo častěji do operací nasazovat vrtulníky, které vzhledem k možnosti působení za nízkých rychlostí byly mnohem užitečnější než rychlé proudové letouny. V tomto roce proběhly další dvě pandšírské ofenzivy a i když na stranách povstalců došlo k velkým ztrátám, výsledek těchto ofenziv nebyl pro Sověty uspokojující. Do řad mudžahedínů přicházeli stále noví bojovníci, na Masúdovu stranu dezertovali mnohdy osádky tanků se svými stroji. Sověti vždy byli nuceni se stáhnout a zůstat u vstupu do pandšírského průsmyku.

V listopadu 1982 zemřel sovětský vůdce Leonid Iljič Brežněv. Na jeho místo přišel Jurij Andropov, člověk, který si uvědomoval, že SSSR není schopný dovést afghánskou kampaň do vítězného konce.⁴³ Začaly se tak rodit první myšlenky na opuštění Afghánistánu, pro jejich uskutečnění však Andropov neudělal příliš. V roce 1982 ztratil OKSVA v Afghánistánu 1948 vojáků.⁴⁴

Na začátku roku 1983 došlo k podepsání jednorocního příměří mezi Ahmadem šáhem Masúdem a sovětským vojskem. SSSR se ztáhnul z Pandšírského údolí výměnou za slib, že Masúdovi bojovníci nebudou útočit na sovětské jednotky. OKSVA si tak na rok zajistil v této části země klid a mohl se věnovat řešení svých problémů v jiných provinciích, kde stále probíhaly útoky na jeho jednotky. Masúd byl tak některými ostatními povstaleckými veliteli obviňován z kolaborace se Sověty.⁴⁵ V tomto roce přišel Sovětský svaz v afghánském tažení o 1446 vojáků.⁴⁶

⁴³ FEIFER, G. *The Great Gamble : The Soviet War in Afghanistan*. New York : HarperCollins Publishers Inc., 2010. s. 171. ISBN 978-0-06-114319-9.

⁴⁴ ŠÍŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 147. ISBN 978-80-87567-72-2.

⁴⁵ FEIFER, G. *The Great Gamble : The Soviet War in Afghanistan*. New York : HarperCollins Publishers Inc., 2010. s. 172. ISBN 978-0-06-114319-9.

⁴⁶ ŠÍŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 154. ISBN 978-80-87567-72-2.

V únoru 1984, pouhých patnáct měsíců po svém nástupu do funkce, umírá generální tajemník SSSR Andropov. Ten jako svého nástupce prosazoval Michaila Gorbačova, místo toho byl ale zvolen Brežněvův obdivovatel Konstantin Černěnko, který na rozdíl od svého předchůdce žádné zásadní změny v afghánském tažení neplánoval. V Afghánistánu se v roce 1984 bojová aktivita povstalců rapidně zvýšila, což nutilo SSSR do země posílat stále více vojáků a bojové techniky, především docházelo k výraznému posilování vrtulníky a jejich osádkami. Po roce příměří byla v dubnu 1984 zahájena sedmá pandšírská ofenzíva, jedna z nejrozsáhlejších operací celého konfliktu. Podle dostupných zdrojů se jí účastnilo 11000 sovětských a téměř 3000 afghánských vojáků.⁴⁷ Hlavní úlohu v této operaci ale po předchozích neúspěších mělo tvořit letectvo, bylo nasazeno téměř 400 kusů letadel a vrtulníků. Útok byl zahájen rozsáhlým bombardováním celého průsmyku a až následně byli do prostoru vyslány pozemní jednotky. Masúd ale útok čekal a tak ani další ofenzíva nebyla pro Sověty příliš úspěšná. Za zmínku stojí, že velitelem jedné z leteckých divizí, které se podílely na bombardování Pandšíru, byl plukovník Džochar Dudajev. Budoucí sovětský generál, který později konvertoval k islámu a po svém odchodu z armády se obrátil proti Rusku jako první prezident separatistické čečenské republiky.

Vedle Masúdovy skupiny působily v zemi i další povstalecké skupiny, jednou z nejsilnějších byla ta vedená Gulbudínem Hekmatjárem, který dokonce s Masúdem soupeřil o to, kdo dosáhne v prostoru většího vlivu. Nežádka se tak stávalo, že povstalecké skupiny místo spojení bojovaly i mezi sebou navzájem.

Ztráty OKSVA v roce 1984 činily 2343 vojáků.⁴⁸

Rok 1985 lze považovat za převratný, co se týče pohledu sovětských špiček na afghánské tažení. V březnu 1985 zemřel Konstantin Černěnko a jeho místo zaujal Michail Gorbačov, který si neprodleně nechal vypracovat zprávu o perspektivách afghánského tažení. Ze závěrů této zprávy vyplynulo, že naděje na vítězství v této válce je pro Sověty nulová. Povstalci, díky znalosti prostředí a silné podpoře ze zahraničí, byli skutečnými pány Afghánistánu. Centrální afghánská vláda dokázala udržet svůj vliv jen v hlavním městě Kábulu, ale i ten neustále slábnul. Svou podporu mudžáhedínům neustále navyšovaly i Spojené státy americké. Aby nedošlo k přímé konfrontaci se

⁴⁷ ŠIŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 160. ISBN 978-80-87567-72-2.

⁴⁸ ŠIŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 158. ISBN 978-80-87567-72-2.

SSSR, byla tato podpora distribuována prostřednictvím Pákistánu. Ten pak rozděloval tyto prostředky podle svého uvážení, největší podpory se tak dočkaly Pákistánem favorizované jednotky Gulbudína Hekmatjára. Podpora Ahmada šáha Masúda byla i přes jeho vojenské úspěchy velmi malá.⁴⁹

Po celém území Afghánistánu nadále pokračovaly bojové operace OKSVA, které měly oslabit pozice povstalců. Z vojenského hlediska byly tyto operace úspěšné, Sověti zabili nebo zajali mnoho mudžahedínů, na jejich místo však vždy nastoupil někdo nový. Tady už nešlo jen o boj proti samotným Afgháncům. Do Afghánistánu přicházeli proti nevěřícím bojovat muslimové z celého světa. Opět neúspěchem skončily v roce 1985 další, už osmá a devátá pandširská ofenzíva. Další rozsáhlá operace byla uskutečněna v oblasti Kunarského průsmyku. Převahu nad povstalcí získávali Sověti především díky častému používání vrtulníků, ať už to byly bojové Mi-24, nebo dodatečně ozbrojené přepravní Mi-8, které mohly k úkolům přepravovat i malé skupiny zvláštních jednotek Specnaz. Ztráty sovětů přesto v roce 1985 činily 1868 vojáků.⁵⁰

Sovětské vedení se rozhodlo, pokud nedojde k zásadní změně situace v Afghánistánu, začít postupně stahovat své jednotky ze země. Toto rozhodnutí nebylo afghánským prezidentem Karmalem přijato bez emocí. Byl to ale právě Karmal, kdo byl podle Sovětů za situaci odpovědný. Svými čistkami oslabil afghánskou armádu a mezi obyčejnými Afghánci nedokázal získat podporu komunistického zřízení.

3.6 Roky 1986 - 1989

Rok 1986 byl dalším rokem, který do vlekoucího se konfliktu přinesl zásadní změny. Bojové operace proti povstalcům byly méně intenzivní než v předchozích letech, což mělo snížit počet obětí z řad vojáků OKSVA. I přesto však tento počet v roce 1985 byl 1333 vojáků.⁵¹

Babrak Karmal byl odvolán z vedení země a na jeho místo byl zvolen Muhammad Nadžíbuláh, který do té doby zastával funkci velitele tajné afghánské

⁴⁹ FEIFER, G. *The Great Gamble : The Soviet War in Afghanistan*. New York : HarperCollins Publishers Inc., 2010. s. 131. ISBN 978-0-06-114319-9.

⁵⁰ ŠÍŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 164. ISBN 978-80-87567-72-2.

⁵¹ ŠÍŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 177. ISBN 978-80-87567-72-2.

policie KHAD. Nadžibuláh podporoval sovětské plány na stažení z Afghánistánu. V červenci 1986 bylo rozhodnuto o stažení prvních asi 7000 vojáků zpět do SSSR.

Za největší zlom tohoto roku a patrně i celého konfliktu lze považovat rozhodnutí Spojených států amerických dodávat povstalcům v té době nejmodernější protiletadlové zbraně FIM-92 Stinger. První použití tohoto protiletadlového kompletu v Afghánistánu je udáváno na 25. září 1986, kdy skupina povstalců poblíž letiště v Džalalabádu sestřelila tři z osmi bojových vrtulníků Mi-24, které se vracely z rutinní mise.⁵² S ostatními pěti stroji jejich vyděšení piloti přistáli tak rychle, že je poškodili a jejich osádky a pasažéři byli zraněni. Sověti tak přišli o svou zásadní výhodu, nadvládu nad vzdušným prostorem.

Rok 1987 se nesl ve snižování rozsahu bojových operací OKSVA. Přesto byla na jeho konci zahájena jedna z největších operací celého konfliktu. Tato operace s názvem Magistrála, skončila pro Sověty velkým úspěchem. OKSVA se podařilo odrazit blokádu města Chóst poblíž pákistánské hranice, kde bylo od okolního světa izolováno asi 40 000 lidí. Slavným momentem se v této operaci stala lest sovětů, kteří, aby odhalili postavení mudžahedínů v horách, vysadili na padácích slaměné panáky oblečené do uniforem. Jakmile na ně začali mudžahedíni střílet, prozradili své pozice, ne které byla okamžitě navedena palba vrtulníků.⁵³ I přes značný úspěch byla Magistrála poslední operací velkého rozsahu a ztráty na sovětské straně se udávají 320 vojáků, afghánská armáda údajně přišla až o 1000 mužů ve zbraní.⁵⁴ Veškeré soustředění OKSVA nadále přešlo pouze na boj s karavanami, které horskými stezkami přepravovaly zbraně pro povstalce. Celkové ztráty na sovětské straně byly v roce 1987 1215 vojáků.⁵⁵

Koncem roku 1987 oznámil Gorbačov na zahraniční návštěvě USA svému americkému protějšku Ronaldu Reaganovi rozhodnutí o stažení 40. armády z Afghánistánu. I toto rozhodnutí přispělo k pomalému uvolňování napětí mezi USA a SSSR.

⁵² FEIFER, G. *The Great Gamble : The Soviet War in Afghanistan*. New York : HarperCollins Publishers Inc., 2010. s. 208. ISBN 978-0-06-114319-9.

⁵³ NOVÁK, M. *Džihád proti Kremlu : sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha : Epocha, 2008. s. 144. ISBN 978-80-87027-63-9.

⁵⁴ NOVÁK, M. *Džihád proti Kremlu : sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha : Epocha, 2008. s. 144. ISBN 978-80-87027-63-9.

⁵⁵ ŠÍŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 197. ISBN 978-80-87567-72-2.

V dubnu 1988 byla podepsána Ženevská dohoda mezi USA, Pákistánem, SSSR a zástupci afghánské vlády.⁵⁶ Gorbačov se v ní zavázal ke stažení všech sovětských jednotek během devíti měsíců. USA a Pákistán na oplátku souhlasili s ukončením podpory mudžahedínů. Nevýhodnou byla dohoda především pro afghánského prezidenta Nadžibuláha, který čekal, že jeho režim padne krátce poté, co sovětské jednotky opustí zemi. Snažil se přesvědčit Gorbačova o ponechání alespoň malého vojenského kontingentu k obraně Kábulu, avšak neúspěšně. K podepsání dohody však nebyli přizváni velitelé hlavních povstaleckých skupin, kteří ihned dali najevo, že se jí necítí být vázáni a nadále pokračují v boji proti kábulské vládě a stahujícím se jednotkám OKSVA.⁵⁷

V květnu 1988 začala první vlna stahování sovětských vojsk z Afghánistánu, která měla být ukončena do konce srpna téhož roku. Povstalci nadále útočili na stahující se vojenské konvoje podél ústupových tras a způsobovali jim ztráty. Sověti se rozhodli nechat část své bojové techniky v Afghánistánu a darovat ji afghánské armádě. Technika a zbraně se ale často různými způsoby dostaly do rukou právě povstalců. Po ukončení první etapy byla započata druhá, při které se stahovaly jednotky z větších základů a měst. Ztráty Sovětů v roce 1988 byly vyčísleny na 759 vojáků.⁵⁸

Údajně posledním sovětským vojákem zabitým v Afghánistánu byl výsadkář Igor Ljachovič, kterého jen pár hodin před překročením hranice do Uzbekistánu zasáhla střela povstaleckého odstřelovače.⁵⁹ Posledním vojákem 40. armády, který opustil Afghánistán, byl 15. února 1989 její velitel, generál Boris Gromov. Ztráty OKSVA v roce 1989 činily 53 vojáků.⁶⁰

3.7 Doba po odchodu SSSR a vznik hnutí Taliban

Sověti tak byli z Afghánistánu pryč. Ukončili válku, kterou nemohli vyhrát. Komunistický režim prezidenta Nadžibuláha proti očekáváním vydržel až do roku 1992, pochopitelně za značné podpory SSSR, která však podle dohody mezi USA a SSSR

⁵⁶ FEIFER, G. *The Great Gamble : The Soviet War in Afghanistan*. New York : HarperCollins Publishers Inc., 2010. s. 238. ISBN 978-0-06-114319-9.

⁵⁷ NOVÁK, M. *Děhád proti Kremlu : sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha : Epocha, 2008. s. 146. ISBN 978-80-87027-63-9.

⁵⁸ ŠÍŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 207. ISBN 978-80-87567-72-2.

⁵⁹ FEIFER, G. *The Great Gamble : The Soviet War in Afghanistan*. New York : HarperCollins Publishers Inc., 2010. s. 252. ISBN 978-0-06-114319-9.

⁶⁰ ŠÍŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 213. ISBN 978-80-87567-72-2.

byla ukončena s koncem roku 1991. Nejen, že minulostí byla sovětská pomoc Afghánistánu, zanedlouho se stal minulostí i samotný Sovětský svaz. Nadžíbuláh měl nadále vliv jen v hlavním městě Kábulu. Ve zbytku země byli pány povstalci, pro které nebyla rozpadající se afghánská armáda vážným soupeřem. Povstalecké skupiny tak začaly bojovat o to, kdo bude mít v zemi větší vliv a moc. Za dané situace se Nadžíbuláh rozhodl ze země uprchnout, to se mu však nepodařilo a tak se ukryl v kábulské budově OSN, kde strávil následující čtyři roky. O vládu nad Kábulem se následně utkaly skupiny Ahmada šáha Masúda a Gulbudína Hekmatjára, který se chtěl za každou cenu stát vládcem Afghánistánu. Kontrolu nad hlavním městem nakonec získal Masúd se svým spojencem Burhánudínem Rabáním. Rabání se stal novým afghánským prezidentem a Masúd ministrem obrany. Hekmatjár si to pochopitelně nechtěl nechat líbit, jeho reakcí byly raketové útoky na Kábul. nedlouho po skončení jedné války se tak v Afghánistánu rozpoutala nová, tentokrát občanská válka. Vedle boje o vládu nad Afghánistánem byla tato válka i otevřeným bojem mezi etnickými skupinami.

Málokdo v době občanské války registroval, že na jihu země se začalo formovat nové hnutí, které pomalu začalo získávat poměrně vysokou podporu lokálního muslimského obyvatelstva. Když někdy koncem roku 1994 unesla skupina ozbrojenců poblíž Kandaháru afghánskou rodinu, jejíž muže zastřelili a ženy znásilnili, rozhodli se lidé z nedaleké vesnice, vedení duchovním Muhamadem Umarem, že tento čin pomstí. Ozbrojence porazili a jejich vůdce pro výstrahu pověsili na kanón tanku. Tento čin bývá označován jako prvopočátek vzniku hnutí Taliban.⁶¹ Hnutí si mezi lidmi získávalo čím dál větší obliby. Rostla jeho členská základna a taktéž vyzbrojenost. Umar byl radikální muslim a čím více jeho moc rostla, tím více prosazoval islámskou víru v její nejtvrďší podobě. Taliban zprvu prohlašoval, že jeho cílem není vládnutí Afghánistánu, nýbrž jen prosazení spravedlnosti a principů islámu, ale s jídlem roste chuť. Umar a jeho bojovníci postupně získávali převahu v jižních a poté v centrálních oblastech země. Když vojenská a politická síla Talibanu už byla na vrcholu, dobylo hnutí největší město na jihu země, Kandahár, čímž se do rukou bojovníků dostala široká paleta zbraní. Spekuluje se, že za rychlým vzestupem Talibanu může být podpora ze sousedního Pákistánu.⁶² Poté, co vztahy mezi Pákistánem a Hekmatjárem chladly, potřebovala si

⁶¹ NOVÁK, M. *Džihád proti Kremlu : sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha : Epoque, 2008. s. 180. ISBN 978-80-87027-63-9.

⁶² NOVÁK, M. *Džihád proti Kremlu : sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha : Epoque, 2008. s. 180. ISBN 978-80-87027-63-9.

pákistánská vláda alespoň na jedné hranici zajistit spřátelený režim, jelikož spory Pákistánu a Indie se na druhé straně přiosťrovaly. Pro Taliban nastal čas zaútočit na Kábul. Nejprve byl Umarovými bojovníky přinucen k ústupu Hekmatjár, ale dobýt samotný Kábul se nějakou dobu nedařilo. 26. ází 1996 ale Taliban dobyl i hlavní město a Rabání s Masúdem utekli do severních provincií země, kde založili takzvanou Severní alianci, která dalších několik let proti Talibům bojovala a později se připojila k úsilí Spojených států amerických ke svržení Umarovy vlády. Krátce po obsazení Kábulu talibanští bojovníci vtrhli do kábulského sídla OSN a zajali bývalého prezidenta Nadžibuláha, kterého následně jako odpadlíka od víry krutým způsobem popravili a vystavili na jednom z náměstí jako odstrašující příklad.

3.8 Prostředky použité během intervence SSSR v Afghánistánu

3.8.1 lidské zdroje

Během let 1979 - 1989 se v Afghánistánu vystřídalo údajně až 620.000 sovětských vojáků.⁶³ Kontingent 40. armády v jednom roce činil něco málo přes 100.000 vojáků základní služby, poddůstojníků a důstojníků. S takovou vojenskou silou, navíc velmi dobře vyzbrojenou, předpokládali Sověti rychlé dosažení svých cílů a následné stažení zpět do SSSR. Původní úmysl být jen podporou pro afghánskou vládu a armádu vzal brzy za své a sovětští vojáci byli nuceni bojovat. Už zpočátku konfliktu se ukázalo, jak situaci podcenili, když polovinu invazních jednotek tvořili vojáci povolání ze zálohy, kteří neměli potřebné vybavení a ani základní vojenské dovednosti. A i když zbytek jednotek byl tvořen aktivními důstojníky a vojáky základní služby, některé jednotky nebyly dostatečně motivované a měly nízkou morálku. Výjimkou byly oddíly KGB, Specnaz a výsadkové jednotky. I přesto se však ukázalo další podcenění situace ze strany sovětských plánovačů. Rudá armáda se totiž dlouhodobě připravovala na klasický konflikt se Spojenými státy a západní Evropou a tomu byl přizpůsoben i její výcvik. Nic tak nepřipravilo sovětské vojáky na asymetrický konflikt v pouštních a horských podmínkách Afghánistánu. Specifický výcvik byl později zahájen v jižních sovětských republikách, jako je Turkmenistán či Tádžikistán, to ale od začátku invaze uběhly téměř tři roky. Přitom SSSR měl příležitost poučit se z války ve Vietnamu.

⁶³ ŠIŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křidel, 2015. s. 216. ISBN 978-80-87567-72-2.

3.8.2 Zbraně a bojová technika

Sovětští vojáci byli vyzbrojováni zpočátku invaze běžnou útočnou puškou Rudé armády, kterou byl AK-47, v jeho různých verzích podle typu jednotky. Tato puška ráže 7,62 milimetrů byla postupně nahrazována modernější AK-74, která měla ráži 5,45 milimetrů. Výhodou novější zbraně bylo především to, že voják byl schopen při stejné váze unést více munice menší ráže. Nevýhodou však bylo, když se vojáci dostávali do dlouhých kontaktů s mudžahedíny, když došla munice a nebyla možnost jejího doplnění. Z toho důvodu, pokud měli možnost, si Sověti do bojů raději brali starší AK-47, jelikož munice do něj, s trochou nadsázky, se dá najít v každém koutu Afghánistánu, nebo prostě sebrat mrtvému nepříteli. Vedle základních pěchotních zbraní byli vojáci vybavováni odstřelovačskými puškami SVD, kulometry PK či ručními protitankovými zbraněmi RPG-7. Z těžkých zbraní stojí za zmínku například Granátomet AGS-17, nebo velkorážní kulomet DŠK 12,7 milimetrů, který je jedním ze symbolů afghánského konfliktu. Ruční zbraně ale pro Sověty představovaly výhodu jen v úplném počátku války, kdy byli povstalci z velké části vyzbrojeni jen starými puškami z dob britsko-afghánských válek, jako například Lee Enfield. Vzhledem k podpoře ze strany USA a Pákistánu byli povstalci brzy vyzbrojeni stejně účinnými ručními zbraněmi, jako jejich nepřátelé. Mohli tak snáze napadat vojenské zásobovací konvoje, díky čemuž ukořisťovali další zbraně.

Větší výhodu proti povstalcům představovala vojenská technika, kterou disponovaly sovětská a afghánská armáda. Obrněné transportéry BTR, BRD, nebo bojová vozidla pěchoty BMP či jejich výsadkové verze BMD se už tak často do ruky mudžahedínům nedostaly. Další samostatnou kapitolu pozemní techniky tvoří tanky. Ty, ač vynikají značnou palebnou silou, byly využívány méně, a to především v jižnějších nížinných částech Afghánistánu. V hornatých oblastech byly totiž velmi zranitelné palbou z velkorážních zbraní z vyvýšených míst, kam jejich kanóny často ani nebyly schopny střílet. Pokud se stalo, že některé povstalecké skupiny disponovaly transportéry nebo tanky, šlo většinou o stroje ukořistěné v boji, nebo ty, se kterými dobrovolně dezertovaly jejich osádky na stranu povstalců.

To, co drželo sovětská a afghánská vládní vojska ve značné výhodě, však byla letecká technika. K bombardovacím úkolům byly často využívány letouny Suchoj SU-17, SU-25, nebo dálkové bombardéry Tupolev TU-16 a TU-22, které startovaly z leteckých základen v Sovětském svazu. Již méně byly využívány stíhací letouny MiG-

21 a MiG-23, které byly vybaveny raketami vzduch-země. Tyto letouny, vzhledem k tomu, že neměly v afghánském vzdušném prostoru žádného nepřítele, byly často nasazovány jako podpora pozemních jednotek. To se ale časem ukázalo být špatným řešením, proudové stíhací stroje kvůli své vysoké rychlosti neměly dokonalý přehled nad bojištěm a piloti neznali taktické postupy jednotek bojujících na zemi. Stávalo se tak, že letecký útok zasáhl i vlastní vojáky. Z toho důvodu byli k pozemním vojskům přiřazováni letečtí návodčí ze vzdušných sil, jejichž úkolem bylo během letecké podpory být s letounem na spojení a úkolovat ho.⁶⁴ Tento postup se ukázal užitečným, přesto však byla účinnost rychlých letounů na pozemní cíle v horských oblastech Afghánistánu velmi malá. Ještě menší byla, pokud pilotem nebyl příslušník sovětské armády, ale Afghánec. Afghánští piloti si z plnění bojových úkolů příliš těžkou hlavu nedělali a mnohdy prý, než aby se dostali s letounem do palby nepřítele, raději odhodili pumy mimo cíle a vydali se zpět na základnu.⁶⁵ Důvodem, že si sověti v Afghánistánu ponechali tyto nadzvukové letouny po celou dobu své přítomnosti v zemi, mohl být případný strach, že se do konfliktu zapojí pákistánské letectvo. Jedinou využitelnou verzí jedenadvacítky byl průzkumný MiG-21R, který byl vybaven výkonnými fotografickými přístroji. V pozdějších letech konfliktu byl sovětskou stranou využíván i v té době jeden z nejmodernějších strojů světa, MiG-29.

K transportním účelům byly využívány dopravní Antonovy AN-26, nebo jeho větší příbuzný AN-12, které na svých palubách přepravovaly jak náklady, tak i živou sílu. AN-12 se navíc používaly k dopravě mrtvých vojáků zpět do SSSR a už na začátku války si tak vysloužily přezdívku černé tulipány a jejich mrtví pasažéři byli označováni kódem Náklad 200.⁶⁶ Z transportních letounů sehrál významnou roli i proudový Iljušin IL-76, který byl schopen v nákladovém prostoru přepravovat i těžkou bojovou techniku, a byl tak ve velkém využit při samotné invazi.

Nabývané zkušenosti ukázaly, že v afghánských podmínkách pro podporu pozemních jednotek, nebo k přesným leteckým útokům, byly nejvhodnější vrtulníky. Ty moly plnit úkoly v nízkých rychlostech a malých výškách a jejich osádky měly vynikající přehled nad bojištěm. To bylo důvodem, proč byly počty vrtulníků postupně navyšovány. K transportním úkolům byly využívány obří těžké Mil MI-6, které byly

⁶⁴ ŠIŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 64. ISBN 978-80-87567-72-2.

⁶⁵ ŠIŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. s. 62. ISBN 978-80-87567-72-2.

⁶⁶ SCHOFIELD, C. *Ruská elita : brigády Specnaz a výsadkové jednotky*. Praha : Naše vojsko, 2011. s. 100. ISBN 978-80-206-1183-3.

hlavně při startech a přistáních velmi zranitelné. Velmi univerzální a spolehlivé se ukázaly být původně transportní Mil MI-8, které však mohly na přídavných podvěsech nést rozličné typy výzbroje proti pozemním cílům. Na každé palubě takového vrtulníku pak byl ještě minimálně jeden palubní střelec, který většinou lafetovaným kulometem kryl zranitelnou zadní polosféru stroje. MI-8 byly využívány k širokému spektru úkolů, jako například transport nákladu, nebo samostatný útok na pozemní cíle. Velmi často byly tyto vrtulníky používány k přepravě průzkumných jednotek a jednotek Specnaz k případům zásobovacích karavan na horských stezkách. Jedním ze symbolů války v Afghánistánu se však stal bojový vrtulník MI-24. Jeho veliká palebná síla, manévrové schopnosti a značná odolnost z něj udělaly doslova vládce afghánského nebe. Nutno ještě poznamenat, že další výhodou tohoto stroje byl prostor pro osmičlenný výsadek. Pro MI-24 se mezi sovětskými vojáky, možná pro jeho vzhled, vžilo označení krokodýl, mezi mudžahedíny se mu údajně říkalo ďáblův kočár.⁶⁷ MI-8 a MI-24 se staly doslova základním pilířem sovětského snažení v Afghánistánu. Téměř neexistovala operace nebo úkol, kterého by se tyto stroje neúčastnily. Z častého nasazování vyplývala i nutnost provádět častější a důkladnější údržbu, a to i vzhledem k tomu, že v podmínkách Afghánistánu docházelo k mnohem většímu opotřebování vrtulníků. Pozemní personál ale v tomto ohledu odváděl vynikající práci. Velké nároky byly kladeny i na posádky, kterých často bylo i více na jeden stroj. Přesto však oproti mírovému stavu, který v SSSR činil na jednoho pilota 100 letových hodin, byly tyto normy v Afghánistánu překračovány až čtyřnásobně.⁶⁸ Piloti tak bývali přetěžováni, což mělo nezdědkou za následek zbytečné nehody pramenící z únavy a nepozornosti. V hotovostních strojích musela jejich osádka často trávit celý den pro případ náhle potřeby vzletu. K pravidelným úkolům pilotů MI-24 patřilo krytí vzletů a přistání letadel, a to i civilních, jelikož letiště v Kandaháru a Kábulu, i přes probíhající konflikt, nebyly uzavřeny pro mezinárodní civilní lety. Piloti údajně dostávali rozkazy, pokud zjistili odpálení protiletadlové rakety, krýt letadla vlastním strojem a navést raketu na sebe.⁶⁹ Ohromný potenciál, který vrtulníky v Afghánistánu měly, se odrazil i v jejich modernizaci. Tou procházely především motory, ale i avionika a další palubní systémy. I díky tomu je například MI-24, jehož první kus vzlétl v roce 1972, vyráběn dodnes.

⁶⁷ NOVÁK, M. *Džihád proti Kremlu : sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha : Epocha, 2008. s. 117. ISBN 978-80-87027-63-9.

⁶⁸ ŠIŠKA, J. F., SERGEJEV, S. F. *Vrtulníky proti mudžahedínům : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. Cheb : Svět křidel, 2010. s. 73. ISBN 978-80-86808-77-2.

⁶⁹ ŠIŠKA, J. F., SERGEJEV, S. F. *Vrtulníky proti mudžahedínům : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. Cheb : Svět křidel, 2010. s. 76. ISBN 978-80-86808-77-2.

3.9 Dílčí závěr

K posouzení vhodnosti sovětského přístupu autor použije jednoduchou analýzu různých aspektů sovětské intervence. Snaží se najít podstatné ukazatele, které ovlivňovaly válku ve prospěch či neprospěch OKSVA a které nakonec vedly k odchodu SSSR z Afghánistánu.

Sovětský svaz si budoval silnou pozici v Afghánistánu už dlouho před tím, než tam poslal své vojáky. V roce 1919 uznal SSSR nezávislost Afghánistánu. Poté, co se ve snaze o neutralitu Afghánistán rozhodl nepřipojit k protikomunisticky orientovanému paktu CENTO, byla značně omezena pomoc ze strany Spojených států. Zhoršující ekonomická situace tak afghánskou vládu přiměla požádat Sovětský svaz o pomoc. Tím započalo zvyšování vlivu SSSR na Afghánistán. Do země proudila jak vojenská pomoc, ve formě zbraní a techniky, ale i vojenských poradců, kteří pomáhali s budováním a modernizací afghánské armády. Vedle toho byla pomoc i ekonomického charakteru. SSSR, hlavně v severních a centrálních regionech země, budoval průmyslové komplexy, silnice a domy, na jejichž stavbách a později při samotné výrobě, dostávali práci samotní Afghánci. Značnou pomocí bylo vystavění tunelu v horském průsmyku Salang, který podstatně zjednodušil dosažitelnost Kábulu ze severních provincií země. Zaměstnáváním lokálního obyvatelstva si Sověti zajišťovali jeho relativní náklonnost.

Autor vznesl hypotézu, že pokud by SSSR finanční prostředky, které byly v budoucnu věnovány válečnému úsilí, věnoval do získání přízně afghánskému obyvatelstvu, mohl v Afghánistánu dosáhnout mnohem většího vlivu, než tvrdým prosazováním komunistické myšlenky. K potvrzení této hypotézy přispívá právě názor, že budování průmyslu a modernizace zemědělství by Afghánistánu přinesla ekonomickou stabilitu, což by zvýšilo spokojenost lidí a snížilo vliv protistátních skupin. Proti tvrzení je zase fakt, že Afghánci žijící mimo větší města jen těžko přijímají nové a cizí věci a často jsou spíše vázání kmenovými zvyklostmi. Do odlehlých částí země by se navíc těžko dala pomoc SSSR distribuovat. Sovětský svaz se ale bál, že by v oblasti mohly získat vliv Spojené státy, a tak se snažil za každou cenu podporovat komunistickou Lidově demokratickou stranu Afghánistánu v jejím úsilí získat vládu v zemi. Představitelé LDSA však po získání moci začali nesmyslně zavádět reformy, které mnohdy nebyly slučitelné s islámskými myšlenkami. Tyto reformy ještě mohly být přijaty moderněji smýšlejícím obyvatelstvem větších měst, ale tradičně silně

muslimský venkov je nikdy nepřijal. Sovětský svaz tak vlastně promrhal příležitost získat vliv v Afghánistánu jinak, než vojenskou cestou.

Jaké ale byly hlavní důvody vojenského neúspěchu SSSR v Afghánistánu? Především sovětská armáda vtrhla do Afghánistánu absolutně nepřipravená na to, co jí tam čekalo. Její výcvik se orientoval na klasické vedení války, s gerilovými boji však neměla nejmenší zkušenost. A trvalo dlouho, než sovětský režim k takovému výcviku přistoupil. SSSR velmi podcenil význam průzkumných a zpravodajských činností, které by mu pomohly infiltrovat povstalecké struktury. Úspěchy mudžahedínských skupin mnohdy vycházely i z jejich malé organizace. V případě infiltrace málokdy by se dala najít nějaká významná osoba, povstalecký velitel, který by nebyl někým nahraditelný.⁷⁰ Sovětský přístup mnohdy znamenal, v případě podezření, že nějaká vesnice spolupracuje s povstalcí, tuto vesnici rovnou celou srovnat se zemí. Celkově operace OKSVA v Afghánistánu byly vedeny s minimálním ohledem na civilní obyvatelstvo a s každým mrtvým civilistou se úspěch SSSR vzdaloval. Navíc se Sověti nemohli spolehnout na podporu afghánské armády, která vzhledem k politickým čistkám, které v ní probíhaly, značně řídla. Přitom původně měla afghánská armáda nést břímě bojových operací a sovětští vojáci měli být pouze podporou. Sovětské počínání se nevyhnulo pozornosti okolních států a západu. Do Afghánistánu proudily řady muslimských bojovníků z celého světa, aby splnily svou náboženskou povinnost, bojovat proti nevěřícím. Zároveň byla povstalcům poskytována podpora ve formě zbraní a financí. Největším podporovatelem mudžahedínů byly Spojené státy americké. Pomoc byla distribuována prostřednictvím pákistánské tajné služby ISI, aby nedošlo k obvinění USA z vměšování se do záležitostí SSSR. V pozdější fázi války ale USA už posílaly pomoc do Afghánistánu zcela otevřeně. Když se ukázalo, že OKSVA drtí povstalce svou převahou ze vzduchu, bylo rozhodnuto poslat do Afghánistánu nejmodernější protiletadlovou zbraň americké výroby FIM-92 Stinger. To je podle názoru autora jedním z rozhodujících momentů války, jelikož tím Sověti přišli o poslední velikou vojenskou výhodu.

Vedlejší příčinou sovětského vojenského neúspěchu v Afghánistánu byla i zhoršující se ekonomická situace přímo v SSSR. Této situaci samozřejmě nepomohla ani samotná přítomnost jednotek v Afghánistánu, nebo později, v roce 1986, havárie v jaderné elektrárně Černobyl, které vysávaly podstatnou část sovětského státního

⁷⁰ POOLE, J. H. *Tactics of the Crescent Moon : Militant Muslim Combat Methods*. Emerald Isle : Posterity Press, 2004. s. 89. ISBN 978-0-9638695-7-9.

rozpočtu. Nový vůdce SSSR Michail Gorbačov byl nucen přehodnotit sovětské zájmy a rozhodl se sovětské jednotky z Afghánistánu stáhnout. Zároveň odstartoval rozsáhlé reformy, které později vedly v rozpadu Sovětského svazu. Zatímco někteří lidé dnes vidí Gorbačova jako hrdinu, který dal svobodu bývalým státům východního bloku, některými zdroji je označován pouze za packala, kterému se celá situace kolem sovětských reforem vymkla z rukou.⁷¹

Jako významné aspekty, které vedly k porážce Sovětského svazu v Afghánistánu tak autor považuje především neschopnost Sovětů získat si srdce a mysl afghánského obyvatelstva a nepřipravenost sovětské armády na podmínky nesymetrického konfliktu v Afghánistánu. Dalším významným aspektem je podpora afghánských povstaleckých skupin ze strany USA, která byla korunována rozhodnutím dodat mudžahedínům pokročilé protiletadlové zbraně země - vzduch Stinger.

⁷¹ RYBÁŘ, J. *Válečníci, teroristé a jiní šílenci : 50 reportáží o přelomu století*. Praha : Euromedia Group - Knižní klub, 2008. s. 149. ISBN 978-80-242-2231-8.

4 Intervence sil NATO v Afghánistánu 2001 - současnost

Po odchodu Sovětského svazu přestaly Spojené státy americké věnovat Afghánistánu větší pozornost. Ve společných zájmech s Pákistánem jen tiše podporovaly hnutí Taliban, které získávalo v zemi stále větší vliv.⁷² Ke zlomu došlo v roce 1996, kdy se Taliban, v čele Muhamadem Umarem, stal oficiální vládní mocí Afghánistánu. USA přitvrdily v protiafghánské politice v reakci na porušování lidských práv v Afghánistánu. Dalším bodem sváru byl fakt, že Taliban poskytl azyl Usámu bin Ládinovi, vůdci teroristické sítě Al-Káida, který v únoru 1998 otevřeně vyhlásil válku Spojeným státům a vyzval muslimy k zabíjení amerických civilistů.⁷³ 7. srpna 1998 provedli sebevražední atentáčníci Al-Káidy bombové útoky na americké ambasády v Africe. Ty si vyžádaly více než 200 mrtvých.⁷⁴ USA následně podnikly raketové útoky na bin Ládiny výcvikové tábory na území Afghánistánu. Na Afghánistán byly následně v roce 1999 uvaleny sankce OSN, které následující rok ještě přitvrdily zablokováním účtů, které měl Taliban v zahraničí. Afghánské vládnoucí hnutí v reakci začalo ničit světově významné památky, v čele se dvěma obřimi sochami budhy v údolí Bamján. Spojené státy podporovaly Severní alianci vedenou Masúdem a Rabáním, kteří například v OSN byli stále považováni za oficiální vládcce Afghánistánu. 9. září 2001 zemřel Ahmad šáh Masúd při poskytování rozhovoru dvěma novinářům, kteří byli ve skutečnosti atentáčníky Al-Káidy. Bomba schovaná v kameře vybuchla krátce poté, co interview začalo. O dva dny později byl svět šokován teroristickými útoky na Světové obchodní centrum a budovu Pentagonu USA. Následně se ukázalo, že devatenáct atentáčníků, kteří čin provedli, prošlo výcvikem v táborech Al-Káidy na území Afghánistánu.⁷⁵ Taliban byl Spojenými státy formálně vyzván, aby Usámu bin Ládina vydal, ale bez výsledku. Následně 7. října 2001 oznámil americký prezident George Bush oznámení zahájení vojenských akcí, které měly za cíl svržení Talibanu a omezení působení teroristické sítě Al-Káida. A samozřejmě dopadení Usámy bin Ládina.

⁷² VOGELSANG, W. *Dějiny Afghánistánu*. Praha : Grada, 2010. s. 320. ISBN 978-80-247-3077-6.

⁷³ POOLE, J. H. *Tactics of the Crescent Moon : Militant Muslim Combat Methods*. Emerald Isle : Posterity Press, 2004. s. 118. ISBN 978-0-9638695-7-9.

⁷⁴ NOVÁK, M. *Děhád proti Kremlu : sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha : Epoque, 2008. s. 202. ISBN 978-80-87027-63-9.

⁷⁵ NOVÁK, M. *Děhád proti Kremlu : sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha : Epoque, 2008. s. 10. ISBN 978-80-87027-63-9.

4.1 Operace Enduring freedom - Afghánistán

Začala operace Enduring freedom. Za posvěcení OSN byl útok zahájen leteckým bombardováním cílů v Afghánistánu za přispění Spojeného království a byl veden z letadlových lodí, které měly USA v Perském zálivu. Dále byly použity střely s plochou dráhou letu Tomahawk. Vzhledem ke zkušenostem Sovětského svazu Američani a Briti nespěchali s nasazením svých pozemních jednotek. K tomu byly zpočátku využívány jednotky afghánské Severní aliance a uzbecké milice generála Abdula Rašída Dóstuma. Paradoxem je, že Severní aliance byla částečně vyzbrojena Ruskou federací.⁷⁶ Letecké a raketové útoky na cíle Talibanu byly vedeny po dobu pěti dní. 14. října 2001 projevil Taliban ochotu jednat o vydání Usámy bin Ládina třetí straně, pokud Spojené státy předloží důkazy, že za útoky na Světové obchodní centrum stojí právě bin Ládin.⁷⁷ Tato nabídka byla Bílým domem zamítnuta a válečná mašinerie se naplno rozjela. Přesvědčit Taliban o vydání bin Ládina se snažil i jeho dřívější spojenec Pákistán, který se však po teroristických útocích v USA přidal na americkou stranu. Pákistánská politika podpory Talibanu ve své podstatě skončila už v době, kdy se k moci v Pákistánu dostal generál Parváz Mušaraf.⁷⁸ V listopadu 2001 padlo první Talibanem ovládané město, Mazáre Šarif. To odstartovalo sérii vojenských úspěchů Severní aliance na severu země. Ve druhé polovině října 2001 vstoupily do Afghánistánu americké a britské speciální jednotky. Ty byly určeny především k operacím přesně mířeným proti velitelům hnutí Taliban. Jejich hlavním cílem však pochopitelně bylo dopadení Usámy bin Ládina a afghánského vůdce Muhamada Umara. Byla zahájena pozemní invaze dalších vojenských jednotek. Do konce roku 2001 se rozhodly poskytnou své vojáky další státy, jako Německo, Itálie, Francie, Holandsko, Turecko, Austrálie, Kanada či Polsko. Precizní letecké útoky následované pozemním nasazením spojeneckých armád podporovaných Severní aliancí ve výsledku vedlo k pádu Talibanu. Po řadě dobytí menších měst došlo 13. listopadu 2001 k pádu hlavního města Kábulu, které bylo o měsíc později následováno pádem Kandaháru, kde byl Taliban vždy nejsilnější. I když spojenecké útoky byly vedeny s nebývalou přesností a precizností, na mnoha místech docházelo i k obětem v řadách civilního obyvatelstva. I když tyto nebyly tak masivní jako v dobách sovětské přítomnosti, byly nežádoucí.

⁷⁶ NÁLEVKA, V. *Horké krize studené války*. Praha : Vyšehrad, 2010. s. 168. ISBN 978-80-7429-011-4.

⁷⁷ CNN, *Operation Enduring Freedom Fast Facts* [online]. © 2017 [cit. 2017-05-20]. Dostupné z WWW: <<http://edition.cnn.com/2013/10/28/world/operation-enduring-freedom-fast-facts/index.html>>.

⁷⁸ VOGELSANG, W. *Dějiny Afghánistánu*. Praha : Grada, 2010. s. 326. ISBN 978-80-247-3077-6.

4.2 ISAF

Afghánistán byl dobyt, Taliban poražen. Avšak Muhamad Umar ani Usáma bin Ládín nebyli dopadeni. V zemi bylo nutné zavést nové pořádky, aby se do jejího čela už nemohly dostat takové vlády, které by podporovaly teroristické organizace. Bylo potřeba rekonstruovat školství, armádu a ostatní afghánské bezpečnostní složky. Svou roli si v tomto okamžiku možná uvědomovaly právě USA, které mohly situaci předejít už dlouho předtím. Po odchodu SSSR z Afghánistánu se americká pomoc zemi podstatně minimalizovala, téměř zastavila. Pokud by tehdy Američani pokračovali alespoň v omezené míře s finanční pomocí, která by byla směřována ke vzdělanosti a zvýšení životní úrovně obyčejných Afghánců, nemusela se situace v Afghánistánu vyhrotit do rozměrů, které vedly ke vstupu spojeneckých vojáků do země. Pochopitelně by to nevyřešilo hrozbu, kterou pro USA představovala Al-Káida, Usáma bin Ládín by pravděpodobně našel útočiště v jiné zemi.

Na základech konference v Bonnu z počátku prosince 2001, schválila OSN vznik mezinárodních bezpečnostních podpůrných sil - International Security Assistance Force (ISAF).⁷⁹ Mise ISAF byla v Afghánistánu nadále vedena souběžně s operací Enduring freedom. Jejím cílem byla restrukturalizace země, pomoc při výstavbě afghánské policie a armády, zajištění bezpečnosti civilnímu obyvatelstvu a předání moci nové afghánské vládě. V roce 2003 převzalo velení operaci ISAF NATO. V zemi začaly vznikat jednotlivé provinční rekonstrukční týmy (PRT), které značnou měrou přispívaly k výstavbě nových škol, průmyslových objektů a infrastruktury. Tyto týmy poskytovaly nejen finanční pomoc, ale například i potřebné know how, učily zemědělce novým technikám obdělávání půdy, nebo jim pomáhaly dostat jejich produkty do prodeje. Mezi největší úspěchy PRT v Afghánistánu patří především výrazné zvýšení gramotnosti afghánského obyvatelstva. V roce 2015 představovala gramotnost afghánských mužů 52% a žen 24%, což na první pohled není uspokojující stav. Ve srovnání s dobou, kdy v Afghánistánu vládl Taliban to představuje výrazný posun, zvláště u žen, kterým Taliban zapovídal jakoukoli formu vzdělávání úplně.⁸⁰ Do rozhodnutí poslat či neposlat děti do škol nadále zasahují různé společenské faktory, jako například kmenové zvyklosti, nebo povinnost už malých dětí pracovat na polích. Neúspěšnou zůstala snaha ISAF a jejich

⁷⁹ NATO, *Resolut Support Mission Afghanistan* [online]. 2017 [cit. 2017-05-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.rs.nato.int/history.html>>.

⁸⁰ CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY, *The World Factbook* [online]. 2017 [cit. 2017-05-21]. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2103.html>>.

PRT o snížení produkce opia a jiných narkotik, která v zemi výrazně vzrostla. Přesvědčit zemědělce, aby místo opia pěstovali jiné plodiny je velmi složité, mnohdy nepomáhají ani štědré dotace. Nepomohly ani pokusy vypalovat Afgháncům jejich drogovou úrodu, často takové akce vedly jen k tomu, že se obyvatelstvo obrátilo proti vládě a ISAF.

Na konferenci v Bonnu se afghánští a světoví představitelé dohodli, že novým, dočasným prezidentem Afghánistánu se stane paštunský předák Hamíd Karzái. Představitelé Talibanu byli údajně také přizváni k jednání, ale nebylo možné v té době najít kompetentního představitele svrženého režimu, který by byl ochoten usednout k jednacímu stolu.⁸¹ Karzái byl ustanoven do funkce prezidenta na přechodnou dobu do října 2004, kdy se konaly prezidentské volby. V nich se Karzái stal řádným prezidentem Afghánistánu, když získal podporu až 60% obyvatelstva. V následujícím roce se konaly afghánské parlamentní volby, byla vydána nová ústava, zlepšila se zdravotní péče, infrastruktura a byly podporována školní docházka. I když v zemi bylo ojediněle útočeno na spojenecké nebo afghánské jednotky, situace v Afghánistánu se po letech výrazně zlepšila.

4.3 Znovuzrození Talibanu

V březnu 2003 zahájily Spojené státy americké invazi do Iráku. USA tak vedly dvě vojenské intervence na územích dvou různých států. Aktuálnost a intenzita bojů v Iráku na jedné straně a zdánlivý klid v Afghánistánu na straně druhé přiměly americkou vládu přesunout část svých vojenských sil do Iráku právě na úkor Afghánistánu. Taliban, ze kterého se v podstatě stala povstalecká skupina, se mezitím bez větší pozornosti světa přeskupoval na kmenových územích Pákistánu. Hnutí získávalo stále nové přívržence především z řad studentů náboženských škol. Bojovníci Talibanu začali pronikat z jihu na území Afghánistánu, kde podnikali útoky proti vládním ozbrojeným složkám a proti jednotkám NATO. Zatímco sever a západ země byl stále klidný, bezpečnostní situace na jihu a při pákistánské hranici se neustále zhoršovala. Taktika povstaleckých skupin se soustředovala především na raketové útoky proti spojeneckým základnám, či náhlé léčky na spojenecké konvoje, mnohdy za využití improvizovaných výbušných zařízení - IED. Zároveň, stejně jako za doby sovětské intervence, proudily do země zástupy bojovníků z dalších muslimských zemí, jako například Saúdská Arábie

⁸¹ VOGELSANG, W. *Dějiny Afghánistánu*. Praha : Grada, 2010. s. 328. ISBN 978-80-247-3077-6.

či Čečensko, kteří přišli splnit svou náboženskou povinnost bojovat proti nevěřícím. Kromě Talibanu na území Afghánistánu na spojenecké jednotky útočily i jiné povstalecké skupiny, například Hakáního teroristická síť, HIG pod vedením Gulbudína Hekmatjára, od roku 2015 se navíc ojedinele vojáci v Afghánistánu začali setkávat s přítomností Islámského státu. Vedle těchto organizovaných skupin jsou útoky často prováděny i lokálními kriminálními bandami, kterým přítomnost mezinárodních sil narušuje jejich působení. Bezpečnostní situace v Afghánistánu se razantně zhoršila od roku 2007, kdy jsou útoky proti mezinárodním a vládním afghánským jednotkám na denním pořádku. Stav nevyřešily ani rozsáhlé bojové operace, vedené proti povstalcům hlavně v jižních a východních provinciích země, které sice zaznamenaly velké úspěchy, ty ale většinou měly jen dočasný charakter.

V březnu 2011 započalo předávání odpovědnosti za bezpečnost v zemi afghánským ozbrojeným složkám. Nejprve se s ním začalo v centrálních provinciích země, které měly následovat další, méně klidné oblasti. Zhoršující bezpečnostní situace však toto předávání zpomalila a je téměř jisté, že bez podpory vojsk NATO by dnes afghánské bezpečnostní složky nad mnohými provinciemi ztratily kontrolu. Pozice Talibanu jsou dnes opět silné tradičně na jihu země v okolí Kandaháru. Válka v Afghánistánu dnešních dnů je tak klasickým asymetrickým konfliktem.

4.4 Resolute support

Působnost mise ISAF byla ukončena s koncem roku 2014. Od 1. ledna 2015 ji nahradila mise Resolute support. Úkolem této mise je poskytovat podporu a výcvik afghánské armádě. Dochází k postupnému snižování počtů vojáků NATO v zemi a afghánské ozbrojené složky přebírají odpovědnost nad bezpečností celého Afghánistánu. Ke zlepšení bezpečnostní situace jako takové však nedochází. K úplnému stažení spojeneckých sil ze země ale pravděpodobně v dohledné době nedojde, mohlo by to mít za následek pád vlády a další občanskou válku.

4.5 COIN

S gerilovými boji měla americká armáda už zkušenosti především z Vietnamu. Vietnamská válka, navzdory americké vojenské převaze, byla považována za debakl. Základní myšlenky protipovstaleckého boje tak dlouho zůstávaly zapomenuty. O jejich znovuoobjevení se postaral americký generál David Kilcullen. Stanovil dvacet osm zásad

protipovstaleckého boje, které se mělo stát závazným pro všechny vojáky nasazené na území Afghánistánu. Jedna věc je však stanovení zásad, druhá jejich aplikace v praxi. Těmito zásadami jsou:

- *Know your turf* - poznej svůj prostor působení,
- *Diagnose the problem* - diagnostikuj problém,
- *Organize for intelligence* - organizuj výzvědnou činnost,
- *Organize for interagency operations* - organizuj spolupráci s ostatními složkami,
- *Travel light and harden your Combat Service Support* - pohybuj se nalehko a zvyšte svoje zabezpečení,
- *Find a political/cultural adviser* - najdi politicko kulturního poradce,
- *Train the squad leaders, then trust them* - vycvič velitele družstev a věř jim,
- *Rank is nothing: Talent is everything* - hodnost nic neznamená, talent znamená vše,
- *Have a game plan* - měj plán hry,
- *Be there* - buď ve správný čas na správném místě,
- *Avoid Knee jerk responses to first impressions* - vyvaruj se závěrů z prvního dojmu,
- *Prepare for handover from Day One* - připrav se na předání odpovědnosti od prvního dne,
- *Build trusted networks* - buduj důvěru,
- *Start easy* - začni jednoduchým,
- *Seek early victories* - snaž se o brzká vítězství,
- *Practise deterrent patrolling* - prováděj odrazující patrolování,
- *Be prepared for setbacks* - připrav se na nezdary,
- *Remember the global audience* - pamatuj na světové mínění,
- *Engage the women, beware the children* - zapoj ženy, pozor na děti,
- *Take stock regularly* - udržuj pravidelný přehled,
- *Exploit a single narrative* - využij jednoduché vyprávění,
- *Local forces should mirror the enemy, not ourselves* - místní složky by měly být obrazem nepřítele, ne naším,
- *Practise armed civil affairs* - praktikuj ozbrojenou administrativu,
- *Small is beautiful* - malé je krásné,
- *Fight the enemy's strategy, not his forces* - nebojuj proti nepříteli, ale proti jeho strategii,

- *Build your own solution, only attack the enemy when he gets in the way* - vytvoř si vlastní řešení, na nepřítele útoč jen pokud se ti připlete do cesty,
- *Keep your extraction plan secret* - nemluv o svém stažení,
- *Whatever else you do, keep the initiative* - ať děláš cokoliv, udrž si iniciativu.⁸²

Pravidla protipovstaleckého boje se dají krátce shrnout takto: Je důležité udržet si neustále iniciativu, získat si srdce a mysl obyvatelstva a přimět ho, aby nepodporovalo povstalce a bojovat jen pokud vás povstalci napadnou. Přesto však získání srdcí a myslí zůstává vojenským úkolem. Jak již bylo řečeno, tyto zásady bylo jednodušší napsat, než zajistit jejich prosazování. Podle názoru autora je tomu tak z důvodu vysokého počtu vojáků nasazených na území Afghánistánu. Čím vyšší tento počet je, tím obtížnější je kontrolovat správné praktikování COIN. K tomuto problému dochází hlavně u velkých armád, které se orientují na kvantitu a do zahraničních operací vysílají množství velmi mladých vojáků. O tom se autor přesvědčil při svých nasazeních v Afghánistánu, zvláště při spolupráci s vojáky USA nebo Gruzie, u kterých tento problém byl značný.

4.6 Česká účast v Afghánistánu

Do misí na území Afghánistánu vysílala a vysílá své vojáky i Armáda České republiky. Prvními českými jednotkami v Afghánistánu byly 6. a 11. polní nemocnice, které v Kábulu působily od dubna 2002 do ledna 2003. Po návratu 11. polní nemocnice do České republiky její úkoly zastával polní chirurgický tým, který byl začleněn do německé polní nemocnice. Společně s lékaři byli do Kábulu vysláni i vojáci z bojových jednotek, jejich úkolem bylo poskytovat polní nemocnici ochranu. Poté se polní nemocnice do Afghánistánu vrátila v dubnu 2007 a působila zde do konce roku 2008.

Největším kontingentem AČR na území Afghánistánu byl Provinční rekonstrukční tým, který od roku 2006 působil na severu země v provincii Badachšán. První týmy PRT v Badachšánu byly začleněny do německé jednotky PRT, v březnu 2008 se však český PRT zcela osamostatnil a byl přesunut do provincie Lógar jižně od Kábulu. Civilní část Provinčního rekonstrukčního týmu byla tvořena odborníky z oborů

⁸² KILCULLEN, D. J. *Counterinsurgency*. Oxford : Oxford University Press, 2010. s. 30-48. ISBN 978-0-19-973748-2.

stavebnictví, zemědělství či bezpečnosti. Podle oficiálního zdroje AČR se během pětiletého působení v Lógaru v rámci PRT vystřídalo 39 civilních odborníků.⁸³ Úkolem českých vojáků v rámci PRT byla primárně ochrana civilních expertů, dále to byl výcvik afghánských bezpečnostních jednotek a monitorování bezpečnostní situace v oblasti. Český PRT vynikal velmi dobrými výsledky. Na práci při projektech byli najímáni místní pracovníci, čímž se snižovala nezaměstnanost. Finance na projekty byly uvolňovány po etapách, pokud stavebník nesplnil jednu etapu, nebo ji splnil nedostatečně, nebyly mu poskytnuty další zdroje do doby, dokud nedošlo k nápravě. Čeští odborníci se tak vyhýbali chybám, jaké často dělal například americký rekonstrukční tým, a to že byla najednou uvolněna velká finanční částka, která posléze neodpovídala kvalitě a rozsahu provedené práce. Český PRT prováděl nad projekty téměř neustálý dohled. Přísně kontrolováno bylo například i zda na stavbách nepracují děti, což v afghánských podmínkách bývá na denním pořádku.

Nelze opomenout ani působení dalších jednotek na území Afghánistánu, jako například výcvikový tým v provincii Wardak, jednotky EOD, strážní jednotky v provincii Uruzgán, vrtulníkové jednotky, jednotky vojenské policie, nebo úkolová uskupení 601. skupiny speciálních sil. V současné době působí na základně Bagrám v provincii Parwan rota českých vojáků, jejíž určením je poskytovat ochranu základně a zamezovat útokům na ni.

České armádě se během jejího působení v Afghánistánu pochopitelně nevyhýbají ani incidenty, při kterých dochází ke zranění, nebo ztrátám na životech. Mezi roky 2007 - 2015 na následky těchto incidentů zemřelo jedenáct českých vojáků.

4.7 Prostředky použité během intervence NATO

4.7.1 Lidské zdroje

Podle zdroje NATO⁸⁴ měla mise ISAF v době své nejvyšší personální naplněnosti více než 130.000 vojáků z 51 států. Nejde však pouze o státy Severoatlantické aliance, do současného afghánského konfliktu se zapojily i státy jako

⁸³ ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY, *ISAF PRT* [online]. © 2013 [cit. 2017-05-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=87307>>.

⁸⁴ NATO, *NATO and Afghanistan* [online]. 2016 [cit. 2017-05-22]. Dostupné z WWW: <http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8189.htm>.

například Arménie, Gruzie, Švýcarsko, Rakousko, Jordánsko, Ukrajina, Mongolsko, nebo Jižní Korea.

Jako první v říjnu 2001 byly do Afghánistánu vyslány speciální síly americké a britské armády. Jejich příslušníci jsou elitami svých ozbrojených sil, velmi dobře fyzicky, psychicky a materiálně vybaveni a cvičeni na operace ve specifických a náročných prostředích jako je Afghánistán. Tyto jednotky prováděly přesné a překvapivé útoky na předem definované cíle, čímž značně usnadnily pozemní invazi dalších jednotek. Speciální síly jsou v Afghánistánu od počátku konfliktu a jejich využívání se ukázalo být velmi vhodným řešením. Jejich hlavními úkoly je vyhledávání a neutralizace významných povstaleckých vůdců, nebo jejich zatýkání. Z afghánské základny Bagram v roce 2011 vzlétly vrtulníky s příslušníky jednotky SEAL, kteří na území Pákistánu zabili zakladatele sítě Al-Kaida Usámu bin Ládina.

4.7.2 Zbraně a bojová technika

Stejně jako během sovětské intervence, jsou i v současném afghánském konfliktu hojně využívány vrtulníky pro podporu pozemních jednotek, nabo pro transportní úkoly. Každý ze států, které se na intervenci podílí používá svou techniku, což však může znamenat problémy s logistickým zabezpečením. Těžké bombardéry byly využity především v začátcích invaze, jejich roli poté převzaly stíhací a bitevní letouny s výzbrojí určenou proti pozemním cílům. Během konfliktu taktéž výrazně vzrostl význam bezpilotních letounů, určených k průzkumným i útočným misím.

Z pozemní techniky byly od počátku využívány rozličné druhy lehkých obrněných vozidel, které ale s postupujícím časem a zvyšující se účinností povstaleckých útoků přestaly být používány k výjezdům mimo základny. Na scéně se objevily vozidla kategorie MRAP (Mine Resistant Ambush Protected), která jsou velmi odolná proti širokému spektru útoků, které jsou proti spojeneckým vojákům podnikány. Na rozdíl od Sovětů, spojenecké armády v Afghánistánu téměř nevyužívají tanky. Ty byly nasazeny v malém počtu pouze v jižních částech země, kde jejich bojové využití není omezeno horskými masivy.

4.8 Dílčí závěr

Spojenecká invaze z roku 2001 se zdá být podstatně připravenější a promyšlenější než ta sovětská. Přesto se dnes, po více než patnácti letech, nedá říci, že jde o úspěšné vojenské tažení. Bylo dosaženo dílčích cílů, jako svržení Talibanu a dopadení Usámy bin Ládina, bezpečnostní situace v Afghánistánu ale stále zůstává neutěšena. Poté, co byl Taliban svržen jako vládnoucí hnutí, bylo mu umožněno se v tichosti a bez povšimnutí reorganizovat mimo území Afghánistánu a následně v plné síle útočit jako povstalecká skupina. Proč tomu tak je? Dle autorova názoru Spojené státy americké podcenily význam, jaký mají kmenová území na v Afghánistánu a Pákistánu. Ta se rozléhají na území obou států a ve své podstatě fungují jako samostatný stát na území obou států. Oficiální vlády obou zemí mají nad těmito územími velmi malou kontrolu. Svržení Talibanu v Afghánistánu tak bylo dobrou ukázkou vojenské spolupráce mezi spojenci, ve výsledku se ale ukázalo jen jako poloviční řešení. Pomoci mohla užší spolupráce USA a Pákistánu, avšak je otázkou, nakolik byl Pákistán, který veřejně USA podporoval, ochoten proti Talibanu na svém území zasáhnout.

Další chybou se zdá to, že USA vedly od roku 2003 vojenské intervence ve dvou státech současně. Zatímco situace v Afghánistánu se zdánlivě zlepšovala, v Iráku tomu bylo naopak. Rozhodnutí přesunout podstatnou část vojenského úsilí do Iráku je podle autora jedním ze zlomových okamžiků, který otočil situaci v Afghánistánu v neprospěch spojenců.

Nadějí mohlo být zřizování provinčních rekonstrukčních týmů, které výrazně pomáhaly v budování afghánské infrastruktury, školství, zemědělství a dalších odvětvích. Pro naplnění svého účelu by však musely tyto PRT být na afghánském území dlouhodobě. Například pouze pětileté působení českého PRT v provincii Lógar se dnes jeví jako nesystematické řešení, jelikož vybudované projekty je třeba nadále podporovat, aby nedošlo k jejich zániku. Provinční rekonstrukční týmy zároveň jsou významným nástrojem protipovstaleckého boje, jelikož pomáhají získávat ono srdce a mysl obyčejných Afghánců na stranu spojenců.

Dalším aspektem, který může mít negativní vliv na průběh intervence, je nedůsledná kontrola velitelů nad dodržováním zásad protipovstaleckého boje. Laikovi

se to může zdát nepodstatné, názorem autora však je, že dodržováním těchto zásad se dá předcházet ztrátám na životech, a to především na životech civilního obyvatelstva.

V současné době, kdy odpovědnost za bezpečnostní situaci v Afghánistánu převzaly afghánské ozbrojené složky, má být role spojeneckých jednotek pouze podpůrná a mají se snižovat jejich počty. Avšak právě zhoršující se bezpečnost nutí některé státy počty vojáků opět navyšovat.⁸⁵

⁸⁵ ČTK, AP: *Pentagon Vyšle do Afghánistánu dalších 4000 vojáků* [online]. 2017 [cit. 2017-06-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/ap-pentagon-vysle-do-afghanistanu-dalsich-4000-vojaku/1497540>>.

5 Diskuze

Pravděpodobně není řešení, které by v krátkém časovém úseku dokázalo změnit bezpečnostní situaci v Afghánistánu k lepšímu. Pro to je nutná trpělivost a ochota k ústupkům. Řešení neznamena změnit jednu věc, ale mělo by být komplexem úkonů, které nejenom bezpečnost v zemi zvýší, ale pomohou ji i dlouhodobě stabilizovat. Také je nutné si odpovědět na otázku: "Co znamená stabilizovaná bezpečnostní situace v Afghánistánu?" Pro každého to může mít jiný význam. Běžný Afghánec se cítí v bezpečí, pokud má jak uživit svou rodinu a nemusí se obávat, že bude vtažen do bojů mezi povstalci a vojáky. Pro zahraniční vojáky je bezpečí zase stavem, kdy se nemusí obávat útoků nepřítel. To však v současném Afghánistánu je nedosažitelný stav, dokud zde bude přítomnost cizích jednotek, útoky stále budou trvat. Paradoxně tak spojenecká vojska, jejichž hlavním úkolem je stabilizace bezpečnostní situace, svou přítomností tomuto úkolu nepomáhají. Vzhledem k tomu, že Afghánistán je nezávislým suverénním státem, považuje autor za stabilizovanou bezpečnostní situaci takovou, kdy spojenecké jednotky opustí zemi, nebudou porušována lidská práva a nebudou podnikány útoky povstalců na afghánské ozbrojené složky a na vládní činitele.

Jako důležité pro dosažení tohoto cíle vidí autor důsledné dodržování popsaných pravidel protipovstaleckého boje všemi vojáky vyslanými do Afghánistánu. Ve své podstatě jde o jakási pravidla slušného chování převedená do vojenské problematiky. Vzhledem k počtu vojáků a někdy i jejich poměrně nízkému věku a nevyzrálosti, musí být kladen vysoký důraz na velitelské funkce, aby prosazovaly dodržování těchto pravidel u všech svých podřízených.

Pro vyhledávání a likvidaci důležitých cílů je vhodné nadále využívat speciálních jednotek s podporou moderních leteckých prostředků. Využitím těchto speciálně vycvičených vojáků namísto běžných jednotek by mohlo vést ke snížení ztrát na životech, a to jak vojáků, tak především civilního obyvatelstva.

Souběžně s působením vojenské části by autor doporučil dlouhodobé působení civilních rekonstrukčních týmů, které by svými projekty pomáhaly ke zvyšování kvality života v místech jejich působení. Aby měly tyto rekonstrukční týmy smysl, je nutné zajistit jejich kontinuitu i v době, kdy spojenecká vojska hromadně opustí Afghánistán. V zemi by mohly zůstat jen početně malé skupiny vojáků, určené pro ochranu civilních odborníků. O správnosti využití rekonstrukčních týmů je autor přesvědčen díky svému

působení s českým PRT. Právě dobrá činnost tohoto týmu pomáhala v získávání přízně místního obyvatelstva a výrazně snižovala útoky na české vojáky.

Neméně důležitým, ale patrně nejtěžším opatřením, které by mohlo situaci v Afghánistánu stabilizovat, je přistoupit k jednání mezi Talibanem a současnými vládními představiteli země. Taliban během let prošel jistou obměnou, vzhledem ke svým islámským zásadám má podporu části afghánského obyvatelstva. Podíl Talibanu na vládě by tak byl jedním z možných řešení. Taliban byl však dosud ochoten jednat pouze za podmínky, že spojenecké armády ihned opustí Afghánistán. V blízké budoucnosti však může v tomto postoji nastat změna. V květnu 2017 se do Afghánistánu vrátil jeden z nejobávanějších povstaleckých vůdců Gulbudín Hekmatjár. Stalo se tak po podepsání mírové dohody, kterou mu afghánská vláda zaručila beztrestnost. Hekmatjár následně požádal Taliban o přistoupení k mírovým rozhovorům.⁸⁶ Dosažení shody a participace povstalců na vládě v Afghánistánu by mohla mít značný význam hlavně po odchodu spojeneckých vojsk ze země. Společná vláda by patrně snížila riziko další občanské války. Navíc by se afghánští představitelé mohli jednotně postavit nové hrozbě pronikající na území státu - Islámskému státu.

Hlavním cílem autora bakalářské práce bylo charakterizovat vojenské intervence v Afghánistánu v podání SSSR a NATO. Důraz byl kladen na nalezení a popsání momentů, které byly pro velmoci v jejich vojenských taženích zlomové. Tohoto cíle bylo dosaženo a výsledky jsou popsány v kapitolách 3.9 Dílčí závěr a 4.8 Dílčí závěr. Cíle bylo dosaženo analýzou a vzájemným porovnáním vojenských intervencí. K dosažení cíle autor využil studium odborné literatury, sdělovacích prostředků a v neposlední řadě zkušenosti, nabyté během vojenské praxe. Je nutné dále zdůraznit, že i přes dílčí úspěchy, které velmoci v Afghánistánu zaznamenaly, nepovažuje autor ani jedno ze srovnávaných vojenských tažení za úspěšné.

Výstupem bakalářské práce má být návrh opatření, vedoucích ke zmírnění ztrát na životech spojeneckých vojáků a civilního obyvatelstva. Tato opatření jsou popsána výše v této kapitole. Především je nutné je aplikovat primárně za účelem zmírnění civilních ztrát a sekundárně za účelem zmírnění ztrát vlastních. K tomuto vede autora názor, že ztráty na životech vojáků jsou přirozenou součástí každého vojenského

⁸⁶ BBC, Afghan warlord Hekmatyar returns to Kabul after peace deal [online]. 2017 [cit 2017-06-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.bbc.com/news/world-asia-39802833>>.

konfliktu, naopak civilní ztráty jsou hlavně v asymetrických konfliktech vždy nežádoucí.

Závěr

Výsledkem vojenských intervencí v Afghánistánu je téměř 15.000 mrtvých vojáků na straně Sovětského svazu a více než 3.500 vojáků na straně Severoatlantické aliance a jejich spojenců. Tato čísla nemusejí být konečná vzhledem k nejednotnosti zdrojů, ale především vzhledem k tomu, že intervence NATO v Afghánistánu nebyla dosud ukončena. Pouze odhadovat se dají oběti z řad civilního obyvatelstva a uprchlíci, kteří se rozhodli před válkou schovat na převážně na území Pákistánu.

Jak dávná tak i nedávno minulá historie ukázala, že ovládnout Afghánistán je příliš velkým soustem i pro velmi dobře připravenou a vyzbrojenou armádu. Pro dosažení úspěchu je tady nutné znát dobře nejen vojenskou taktiku, ale i místní prostředí. Je důležité dokonale pochopit myšlení Afghánců, jejich zvyky, vztahy a hlavně jejich kmenové uspořádání, nerespektující hranice států. Avšak Sovětskému svazu ani Severoatlantické alianci v čele s USA nešlo doslova o ovládnutí Afghánistánu. Cílem SSSR bylo zachovat zemi ve své sféře vlivu, jelikož zhroucení komunistického režimu v Afghánistánu by bylo velikou ranou pro prestiž komunistického zřízení ve světě. To bylo nepřijatelné obzvláště v době takzvané studené války, kdy hlavním soupeřem SSSR byly západní země v čele se Spojenými státy. A byly to právě USA, kdo značnou měrou přispěl k tomu, že Sovětský svaz odcházel z Afghánistánu s nepořízenou. Není jasné, jak moc si SSSR vzal z afghánského neúspěchu ponaučení, jelikož zdánlivě stejné chyby byly opakovány už v podání Ruské federace v čečenských válkách v devadesátých letech minulého století. Zlomovým může být ne zcela přesvědčivé počínání ruských ozbrojených sil ve válce v Jižní Osetii v srpnu 2008, které přinutilo Ruskou federaci zamyslet se nad novými způsoby vedení boje a celkovou modernizací své armády. Například události na Krymu, které předcházely jeho anexi v roce 2014 se zdají být novým a pravděpodobně účinným způsobem vojenské aktivity na území cizího státu.

Spojené státy americké přišly do Afghánistánu s podporou OSN. Jejich cílem bylo svržení hnutí Taliban a dopadení Usámy bin Ládina. Zatímco Taliban padl krátce po invazi, bin Ládín byl zabit až po dalších deseti letech. Tyto úspěchy jsou však zastíněny znovuzrozením Talibanu a zhoršením bezpečnostní situace v Afghánistánu. Spojenecké jednotky se tak stále potýkají s povstaleckými útoky. I spojenci se mohli poučit z gerilových válek, kterých bylo ve druhé polovině 20. století ve světě dost. I

spojenci se však nepoučili dostatečně. Afghánistán však není možné ze dne na den opustit, i když toto řešení by někteří viděli nejraději. Klíčem je nadále vojensky podporovat a mentorovat afghánské ozbrojené složky a postupně klást větší důraz na jejich samostatnost. Taktéž je nutné podporovat ekonomický růst, soběstačnost země a vzdělanost Afghánců, aby byla alespoň malá naděje, že po opuštění zahraničních jednotek neupadne Afghánistán zpět do chaosu.

Afghánistán je zemí, kde se spory často řešily násilím, kde změna vlády v minulosti obvykle probíhala formou ozbrojeného puče. V současné době má země za sebou troje svobodné volby a tak možná i vidinu bezpečnější budoucnosti. Předpovídat bezpečnou budoucnost by však v současné době bylo naivní, pravdivost či nepravdivost tohoto tvrzení se ukáže, až zahraniční jednotky hromadně opustí Afghánistán.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. FEIFER, G. *The Great Gamble : The Soviet War in Afghanistan*. New York : HarperCollins Publishers Inc., 2010. 336 s. ISBN 978-0-06-114319-9.
2. KILCULLEN, D. J. *Counterinsurgency*. Oxford : Oxford University Press, 2010. 264 s. ISBN 978-0-19-973748-2.
3. LAWRENCE, B. *O Koránu*. Praha : Beta, 2007. 238 s. ISBN 978-80-7306-316-0.
4. MAREK, J. *Afghánistán*. Praha : Libri, 2003. 123 s. ISBN 80-7277-128-0.
5. METZ, S., JOHNSON II, D. V. *Asymmetry and U.S. Military Strategy: Definition, Background and Strategic Concepts*. Carlisle : U.S. Army War College, 2001. 30 s. ISBN 1-58487-041-9.
6. NÁLEVKA, V. *Horké krize studené války*. Praha : Vyšehrad, 2010. 196 s. ISBN 978-80-7429-011-4.
7. NOVÁK, M. *Džihád proti kremlu : sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha : Epoque, 2008. 245 s. ISBN 978-80-87027-63-9.
8. POOLE, J. H. *Tactics of the Crescent Moon : Militant Muslim Combat Methods*. Emerald Isle : Posterity Press, 2004. 342 s. ISBN 978-0-9638695-7-9.
9. RYBÁŘ, J. *Válečníci, teroristé a jiní šílenci : 50 reportáží o přelomu století*. Praha : Euromedia Group - Knižní klub, 2008. 240 s. ISBN 978-80-242-2231-8.
10. SCHOFIELD, C. *Ruská elita : brigády Specnaz a výsadkové jednotky*. Praha : Naše vojsko, 2011. 235 s. ISBN 978-80-206-1183-3.
11. ŠÍŠKA, J. F., SERGEJEV, S. F. *Vrtulníky proti mudžáhedínům : sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. Cheb : Svět křídel, 2010. 231 s. ISBN 978-80-86808-77-2.
12. ŠÍŠKA, J. F. *Bojiště Afghánistán : Sovětsko-afghánský válečný konflikt 1979-1989*. 2. vydání. Cheb : Svět křídel, 2015. 296 s. ISBN 978-80-87567-72-2.
13. VOGELSANG, W. *Dějiny Afghánistánu*. Praha : Grada, 2010. 368 s. ISBN 978-80-247-3077-6.

Elektronické zdroje

1. ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY, *ISAF PRT* [online]. © 2013 [cit. 2017-05-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=87307>>.

2. BBC, Afghan warlord Hekmatyar returns to Kabul after peace deal [online]. 2017 [cit 2017-06-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.bbc.com/news/world-asia-39802833>>.
3. CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY, *The World Factbook* [online]. 2017 [cit 2017-05-21]. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2103.html>>.
4. CNN, *Operation Enduring Freedom Fast Facts* [online]. © 2017 [cit. 2017-05-20]. Dostupné z WWW: <<http://edition.cnn.com/2013/10/28/world/operation-enduring-freedom-fast-facts/index.html>>.
5. ČTK, *AP: Pentagon Vyšle do Afghánistánu dalších 4000 vojáků* [online]. 2017 [cit. 2017-06-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/ap-pentagon-vysle-do-afghanistanu-dalsich-4000-vojaku/1497540>>.
6. NATO, *NATO and Afghanistan* [online]. 2016 [cit. 2017-05-22]. Dostupné z WWW: <http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8189.htm>.
7. NATO, *Resolut Support Mission Afghanistan* [online]. 2017 [cit. 2017-05-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.rs.nato.int/history.html>>.

Seznam zkratek

AČR - Armáda České republiky

CENTO - bývalá organizace států středního východu (Central Treaty Organization)

CIA - Ústřední zpravodajská agentura USA (Central Intelligence Agency)

COIN - protipovstalecký boj (Counterinsurgency)

DRA - Demokratická republika Afghánistán

EOD - jednotka určená pro likvidaci výbušných zařízení (Explosive Ordnance Disposal)

ISAF - Mezinárodní bezpečnostní podpůrné síly (International Security Assistance Force)

KGB - sovětská tajná policie (komit'et gasudárstvenoj bezopasnosti)

KHAD - afghánská tajná policie (Khadamate Atlate Dawlati)

LDSA - Lidově demokratická strana Afghánistánu

MRAP - kategorie odolných vojenských vozidel (Mine Resistant, Ambush Protected)

NATO - Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty Organization)

OKSVA - Omezený kontingent sovětských vojsk v Afghánistánu

OSN - Organizace spojených národů

PRT - Provinční rekonstrukční tým

SSSR - Svaz sovětských socialistických republik

USA - Spojené státy americké (United States of America)